

Jílková, Eliška

Zprostředkování exponátů sakrálního charakteru a specifika církevních muzeí

Museologica Brunensia. 2023, vol. 12, iss. 1, pp. 58-74

ISSN 1805-4722 (print); ISSN 2464-5362 (online)

Stable URL (DOI): <https://doi.org/10.5817/MuB2023-1-5>

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/digilib.78635>

License: [CC BY-SA 4.0 International](#)

Access Date: 29. 11. 2024

Version: 20231016

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

STUDIE/ARTICLES

ZPROSTŘEDKOVÁNÍ EXPONÁTŮ SAKRÁLNÍHO CHARAKTERU A SPECIFIKA CÍRKEVNÍCH MUZEÍ¹

ELIŠKA JÍLKOVÁ

<https://doi.org/10.5817/MuB2023-1-5>

ABSTRAKT/ABSTRACT:

Studie pracuje s tematikou sakrálního přesahu muzejních exponátů a rozpracovává možné přístupy k začlenění jejich obsahu do muzejního prostředí. Do popředí vystupuje především kontemplace, tedy přístup nazírání. Pozornost věnuje také vybraným církevním muzeím v České republice a v sousedních zemích a jejich přístupu k sakrálním předmětům. V podobě případové studie pak přibližuje jedno z církevních muzeí, a to Diecézní muzeum v Brně a především jeho práci s publikem. Okrajově se věnuje také edukačnímu programu a muzejnímu kufříku k nejvýznamnějšímu exponátu Diecézního muzea, Madoně z Veveří.

Presentation of sacred exhibits and the specifics of church museums

The study deals with the topic of the sacred meaning of museum exhibits and develops possible approaches to incorporating their content into the museum environment. Contemplation, i.e. the reflective thought approach, comes to the fore. Attention is also paid to selected church museums in the Czech Republic and neighbouring countries and their approach to sacred objects.

¹ Tento článek vychází z diplomové práce JÍLKOVÁ, Eliška. *Edukace v církevních muzeích. Muzejní kufřík k Madoně z Veveří v Diecézním muzeu Brno* [online]. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav archeologie a muzeologie, 2023 [cit. 2023-03-18]. Dostupný z www: <<https://is.muni.cz/th/tc2a6/>>. Diplomová práce.

A case study then makes the reader familiar with one of the church museums, namely the Diocesan Museum in Brno, and above all its work with the audience. It also marginally deals with the educational programme and the museum suitcase related to the most important exhibit of the Diocesan Museum, the Madonna of Veveří.

KLÍČOVÁ SLOVA/KEYWORDS:

církevní muzea – diecézní muzea – Diecézní muzeum Brno – kontemplace – Madona z Veveří – sakrální umění – křesťanské exponáty

church museums – diocesan museums – Diocesan Museum in Brno – contemplation – Madonna of Veveří – sacred art – Christian exhibits

Pojetí duchovních hodnot² v muzeích a galeriích

² V tomto textu nezřídka zmiňujeme hodnoty, přičemž zpravidla upřednostňujeme termín „duchovní hodnoty“ před dnes již poměrně vyčpělým termínem „křesťanské hodnoty“, jehož konotace je v současné době spíše negativní. První zmíněné navíc nabízí oproti druhému o něco širší pojetí, které a priori už vzhledem ke svému názvu nevyklučuje nejen věřící, kteří se nehlásí ke křesťanství, ale také nevěřící, kteří také mohou tihnout k nějaké formě spirituality. Pokud bychom chtěli oba pojmy definovat, zhlédáme, že se jedná o mimořádně náročný úkol. Pojem „křesťanské hodnoty“ můžeme chápat různými způsoby. Inkluzivní pojetí je vnímá jako vše, co má základ ve stvoření a je lidské, exkluzivní pojetí pak na ně nahlíží jako na něco přímo náboženského, se základem ve Zjevení a Vykoupení. Viz MACHULOVÁ, Helena. *Křesťanské hodnoty v etice ctinosti* [online]. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Teologická fakulta, Katedra filosofie a religionistiky, 2019 [cit. 2023-05-25]. Dostupný z www: <https://theses.cz/id/ujhm2c/machulova_helena_disertacni_prace.pdf>. Disertační práce.

S církevně-muzeologickou tematikou se v českém prostředí ne-setkáváme příliš často. Na první pohled se může jevit, že se jedná o úzkoprofilovou tematiku, týkající se pouze církevních muzeí. Opak je ovšem pravdou. Problematika sakrálních³ exponátů, jejich obsahu a především jak a zda vůbec je možné jej přenést spolu s exponátem do muzea, je důležitá nejen v kontextu církevních muzeí, ale týká se muzejních institucí plošně. I v sekulárních muzeích totiž nalezneme řadu předmětů původně církevní provenience. V předkládané studii se budeme věnovat především křesťanským exponátům, text ovšem nevynechává zcela ze svého zřetele ani přístup k předmětům jiného než křesťanského původu. V neposlední řadě přiblížíme také církevní muzea, s důrazem na diecézní a arcidiecézní, a to jak v českém prostředí, tak v zahraničí. Diplomová práce, ze které tento text vychází, vznikla v souvislosti s přípravou edukačního programu a muzejního kufříku k Madoně z Veveří v Diecézním muzeu Brno, který zařazujeme na konci článku jako případovou studii.

Výchozí otázkou, se kterou se text potýká, je, jak se liší náboženské dědictví od kulturního dědictví. Peter van Mensch si všimá, že rozdíl mezi posvátným (*sacred*)

³ Pojem sakrální je v tomto článku používán jako synonymum slova posvátný. Oproti pojmu církevní, který zahrnuje především vše, co se týká církve (resp. církvi; vzhledem k zaměření článku však referuje především o katolické církvi).

a profánním (*secular*) tkví především v rozdílném vnímání reality. Posvátné vnímá jako zaměřené na myšlenku, zatímco profánní jako zaměřené na objekt.⁴ Gamini Wijesuriya popisuje, že náboženské kulturní dědictví má v sobě něco, co nazývá *livingness*, tedy něco stále živého, stopy něčeho, co stále v lidech žije. Nobuko Inaba pak rozpoznává tuto živost jako něco, co je hlouběji za materiálem. Je to orientováno spíše k lidem než k samotné materii.⁵ Martin Motyčka vnímá, že cílem muzeí a galerií, která můžeme označit jako církevní, je především hledání průníků mezi uměleckým vyjádřením a náboženským přesahem díla. Zároveň i on akcentuje potřebu těchto muzeí, jak adekvátně reagovat na současné dění. Martin Motyčka věří, že křesťanské umění a kultura se mohou stát prostředkem pastorace, která může oslovit nejen věřící, ale i nevěřící návštěvníky, kteří se tak skrze muzea mohou vůbec poprvé setkávat s duchovními hodnotami.⁶ Crispin Paine⁷ si všímá podobnosti mezi *muzealizací* (*musealization*) a *zposvátněním* (*sacralization*): „*Muzealizace – vstup předmětu do muzea – má překvapivou paralelu se sakralizací (zposvátněním, vytvářením posvátného předmětu). V obou případech se jedná o procesy, které sta-*

hují předměty ze světa, a především odstraňují jejich směnnou hodnotu.“⁸ Z pohledu muzeologie by na posvátno mohlo být také nahlíženo jako na jeden z aspektů muzeality, stejně jako muzealita se totiž i posvátno vyvíjí v průběhu času.⁹

Přístup k exponátům primárně sakrálního charakteru

V souvislosti s muzealizačním procesem si můžeme klást celou řadu zásadních otázek, které se ovšem dotýkají nejen církevních muzeí, ale muzeí obecně. Jednou z těchto otázek je, jak šetrně přesunout předměty do muzeí z jejich původního prostředí a nepřipravit je o jejich obsah,¹⁰ případně jak zachovat kontinuitu díla v jeho přirozeném prostředí (například v kostele či klášteře) a přitom ho chránit před potenciálním poškozením včasným zásahem konzervace. Otázkou také je, jak zachovat posvátné a kulturní hodnoty tvářící tvář stoupajícímu a klesajícímu zájmu o náboženství. Související otázkou je, co se stane s náboženským kontextem díla, vystaveného v muzeu. Může zůstat zachována hodnota posvátna v muzejních podmínkách sekulárního muzea?¹¹ Valeria Minucciani se v této souvislosti zmiňuje o neuchopitelném obsahu sakrálních děl. Právě pro svou neuchopitelnost a nepolapitelnost může být obsah velmi snadno ztracen. V tomto kontextu popisuje Valeria Minucciani příklad liturgického ná-

činí, o jehož využití můžeme časem ztratit veškeré představy, což povede k „umlčení“ výpovědní hodnoty daného exponátu.¹² Z těchto důvodů je naprosto zásadní především spolupráce mezi církevními institucemi a muzei. Druhý vatikánský koncil¹³ k tomuto tématu podává následující vyjádření: „*Při rozhodování o uměleckých dílech by se místní ordináři měli zeptat na názor diecézní komise pro sakrální umění a – když to příležitost vyžaduje – také na názory dalších odborníků... Ordináři by měli zajistit, aby nedocházelo k ničení posvátného zařízení a hodnotných děl, jelikož jsou to ozdoby v Božím domě.*“¹⁴ Právě proto bývá nejvíce doporučovanou církevní taktikou, aby předměty zůstávaly *in situ*, na místě, pro které byly vytvořeny, a kde plní svou liturgickou, katechetickou, charitní či jinou funkci. Z pohledu církve materiální dědictví vždy odráží a podává zprávu také o podstatě dědictví nemateriálního, jinými slovy o spiritualitě. Podstata hmotného církevního dědictví vyžaduje takové zacházení, které může zaručit co nejbezpečnější péči velmi intimnímu sepjetí s liturgickým a náboženským prostředím, pro které bylo stvořeno.¹⁵ Církevní instituce totiž přistupují

¹² MINUCCIANI, Valeria (ed.). *Religion and Museums: Immaterial and Material Heritage*. Torino: Umberto Allemandi & C., 2013, s. 11.

¹³ Druhý vatikánský koncil byl ekumenickým pastoračním koncilem, který se uskutečnil v letech 1962–1965. Jeho hlavním cílem bylo reagovat na potřeby doby.

¹⁴ “When passing judgment on works of art, local ordinaries should ask the opinion of the diocesan commission on sacred art and – when occasion demands – the opinions of others who are experts... Ordinaries should ensure that sacred furnishings and works of value are not disposed of or destroyed, for they are ornaments in God’s house...” Viz CARLO-STELLA, Cristina. Religious heritage as a meeting point for dialogue. In *Conservation of Living Religious Heritage: Papers from the ICCRoM 2003 forum on Living conserving the sacred* [online]. Italy: ICCRoM, 2005, s. 108 [cit. 2022-10-03]. Dostupný z [www: <https://www.iccrom.org/publication/conservation-living-religious-heritage>](https://www.iccrom.org/publication/conservation-living-religious-heritage).

¹⁵ CARLO-STELLA, Cristina. Religious heritage as a meeting point for dialogue. In *Conservation of Living Religious Heritage: Papers from the ICCRoM 2003 forum on Living conserving the sacred* [online]. Italy: ICCRoM, 2005, s. 108 [cit. 2022-10-03]. Dostupný z [www: <https://www.iccrom.org/publication/conservation-living-religious-heritage>](https://www.iccrom.org/publication/conservation-living-religious-heritage).

⁴ Peter van Mensch in CHUNG, Yun Shun Susie. Sacred vs. Secular, Peircean Semiotics, and Online Museology. In *ICOFOM Study Series: Museology and the Sacred* [online]. 2019, roč. 47, č. 1-2, s. 55 [cit. 2023-05-25]. Dostupný z [www: <doi:https://doi.org/10.4000/iss.1917>](http://www. doi:https://doi.org/10.4000/iss.1917).

⁵ STOVEL, Herb, Nicolas STANLEY-PRICE a Robert KILLICK (eds.). *Conservation of Living Religious Heritage: Papers from the ICCRoM 2003 forum on Living Religious Heritage: conserving the sacred*. Rome: ICCROM, 2005, s. 8.

⁶ MOTYČKA, Martin. Diecézní muzeum v Brně – první instituce svého druhu v České republice po roce 1989 – exkurz do historie a pohled do budoucnosti. In BĹAŽEJCZYK, Natanaela Wiesława a Piotr MAJEWSKI (eds.). *Muzea kościelne wobec nowych wyzwań*. Varšava: Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów, 2019, s. 82.

⁷ Crispin Paine in CAPURRO, Rita. Reinterpreting a sacred place: When a church becomes a museum from an ecclesiastical point of view. In *ICOFOM Study Series: Museology and the Sacred* [online]. 2019, roč. 47, č. 1-2, s. 49 [cit. 2023-05-25]. Dostupný z [www: <doi:https://doi.org/10.4000/iss.1917>](http://www. doi:https://doi.org/10.4000/iss.1917).

⁸ “‘Musealization’ – the entry of an object into a museum – has a striking parallel with ‘sacralization’ – the making of an object sacred. Both are processes that remove the object from the world, and most notably remove the object’s exchange value.”

⁹ MAIRESSE, François. Museology and the Sacred. In *ICOFOM Study Series: Museology and the Sacred* [online]. 2019, roč. 47, č. 1-2, s. 12 [cit. 2023-05-25]. Dostupný z [www: <doi:https://doi.org/10.4000/iss.1917>](http://www. doi:https://doi.org/10.4000/iss.1917).

¹⁰ Níže citované práce pracují s pojmem *content* i *context*. Stejně tak budeme i my v textu používat pojmy *kontext* i *obsah*.

¹¹ STOVEL, Herb, Nicolas STANLEY-PRICE a Robert KILLICK (eds.). *Conservation of Living Religious Heritage: Papers from the ICCRoM 2003 forum on Living Religious Heritage: conserving the sacred*. Rome: ICCROM, 2005, s. 11.

k uměleckým dílům jinak, než jak jsme zvyklí z muzeí, kde je obvykle kladen důraz na jedinečnost a hodnotu, kterou umělecká díla obsahují. Problém nastává, když se vnějšími faktory proměňuje přirozený historický vztah mezi nositelem obsahu a obsahem, mění se pak totiž i rovnováha jejich vztahu. Pro kolektivní zhodnocení předmětu tak již nemusí být přínosná zkušenost přesahu a stejně tak zásadní přestává být také jeho nositel.¹⁶ Ronald L. Grimes¹⁷ souhlasí, že předměty neexistují ve vzduchoprázdnu, ale jsou bezesporu ovlivňovány prostředím, ve kterém se nacházejí. Přichází s myšlenkou, že sakrální předměty jsou spíše okamžiky v kulturně-historickém procesu, než věc sama o sobě. Prostředí, ve kterém se předměty vyskytují, má tendenci určovat jejich kontext a i v případě, že jejich exegetické vyznění zůstane stejné, mění se jejich vztah s ostatními symboly. Helena Wangefelt Ström¹⁸ nabízí tři možné modely, jak muzea ovlivňují posvátno děl, která vystavují. Podle prvního modelu muzeum zabývá předchozí identity. Vznikají identity nové, kde již ale předměty vystupují jakožto muzeálie. Druhý model je hybridní. Exponáty si uchovávají několik identit současně. Je v nich obsaženo vše; posvátnost umění i kus historie. Ve třetím modelu, nazývaném také *zombie model*,¹⁹ můžeme

sledovat proměnlivé využívání exponátů. Ty mohou být například využity nejen pro muzejní účely, ale zároveň také pro liturgické účely, a podobně mohou sloužit také jako ekonomická záloha.

Jedním z hlavních procesů, které ovlivňují sakrální předměty, je komoditizace, tedy proces, kdy něco, co není určeno ke směně, se stane součástí směnného procesu. Tento proces je v evropském a americkém kontextu vnímán jako v rozporu se sakralizací. Ve chvíli, kdy muzeum získá sbírkový předmět, vypovídá nákupem komoditní fázi předmětu, čímž se z něj stane jedinečná, nevyčíslitelná položka, abstrahovaná od svého původního kontextu a chráněná před trhem. Opakem komoditizace je singularizace, kdy je předmětu sebrán jeho obsah a tak, ač je nábožensky mrtev, zůstává naživu.

Je otázkou, jak těmto jevům předejít. Ronald L. Grimes²⁰ nabízí tři návrhy, které by pomohly uchovat posvátné předměty v jejich celistvosti. Prvním návrhem je začít vnímat posvátné předměty jako bytosti. Uvědomit si, že sakrální předměty jsou plně života pro ty, kdo k nim chovají úctu, a tak se nacházejí v jakési šedé zóně mezi živým a neživým. Druhý návrh staví na připomínce, že muzea nejsou neutrální, a tak navrhuje stavět muzea jako katedrály. Ukázat, že i muzea se staví na některou ze stran a se vši vážností a zodpovědností tento přístup přijmout. Klíčový je ovšem třetí návrh, který vyzdvihuje návštěvu muzea jako rituál, a to kontemplativní. Navrhuje, že návštěvník by si měl osvojit

naslouchání sbírkovým předmětům a za pomoci syntézy vnímat díla všemi smysly. Odmítá oddělení obyčejného od neobyčejného, neboť *neobyčejné je jen oslavené obyčejné*. Kontemplaci vnímá jako klíč, protože kontemplativní postoj v sobě pojímá přijetí. Nejedná se a priori o schvalování, ale ani morální či spirituální nadřazenost. Kontemplace není uctívání, ale představa možnosti, že to, co vidíme na vystaveném díle, je do jisté míry také v našem srdci. V praxi uvedlo tento požadavek například opatství sv. Denise, kde místní opat Suger chápal kontemplaci předmětů jako anagogické vnímání Boha prostřednictvím smyslového prožitku. Jelikož zážitek smyslů je pro mnoho lidí velmi důležitý, stávají se ti, kdo posvátná místa spravují, v určitém smyslu kurátory. Tyto smyslové zážitky zahrnují nejen sakrální stavby a k nim náležící předměty, ale také hudbu či vůni.²¹

Sakrální přesah umění a jeho zachování s přihlédnutím k mezináboženskému dialogu

Také v souvislosti s muzejní prezentací si můžeme klást celou řadu otázek. Má muzeum licenci využít předmětů, které vlastní, volně k prezentaci jak chce, nebo je morálně zavázáno prezentovat je tak, jak to zamýšlel autor? Problémem může být, pokud muzeum postaví svou ideu, či přímo ideologii, nad umělcovu, případně nad ideu vzniku exponátu.²² Bruno Brulon Soares zachází v těchto myšlenkách ještě dál a snaží se rozlišit, co je vlastně ideou či náboženstvím muzeí samotných. Vnímá paradoxy,

org/publication/conservation-living-religious-heritage>.

16 WELLINGTON GAHTAN, Maia. Forum on Museums and Religion. In *ICOFOM Study Series: Museology and the Sacred* [online]. 2019, roč. 47, č. 1-2, s. 74 [cit. 2023-05-25]. Dostupný z www.<doi>:https://doi.org/10.4000/iss.1917>.

17 GRIMES, Ronald L. Sacred objects in museum spaces. *Studies in Religion* [online]. 1992, roč. 21, č. 4, s. 419 [cit. 2022-10-01]. Dostupný z www.<https>://www.academia.edu/50079257/Sacred_objects_in_museum_spaces>.

18 WANGEFELT STRÖM, Helena. How do Museums Affect Sacredness? Three Suggested Models. In *ICOFOM Study Series: Museology and the Sacred* [online]. 2019, roč. 47, č. 1-2, s. 194 [cit. 2022-09-21]. Dostupný z www.<doi>:10.4000/iss.1917>.

19 Důvodem pro tento název je to, že danému předmětu je umožněno být mrtvým i živým

zároveň. Viz WANGEFELT STRÖM, Helena. How do Museums Affect Sacredness? Three Suggested Models. In *ICOFOM Study Series: Museology and the Sacred* [online]. 2019, roč. 47, č. 1-2, s. 194 [cit. 2022-09-21]. Dostupný z www.<doi>:10.4000/iss.1917>.

20 GRIMES, Ronald L. Sacred objects in museum spaces. *Studies in Religion* [online]. 1992, roč. 21, č. 4, s. 426–428 [cit. 2022-10-01]. Dostupný z www.<https>://www.academia.edu/50079257/Sacred_objects_in_museum_spaces>.

21 WELLINGTON GAHTAN, Maia. Forum on Museums and Religion. In *ICOFOM Study Series: Museology and the Sacred* [online]. 2019, roč. 47, č. 1-2, s. 74–75 [cit. 2023-05-25]. Dostupný z www.<doi>:https://doi.org/10.4000/iss.1917>.

22 WORTH, Sarah E. The Ethics of Exhibitions: On the Presentation of Religious Art. *The Journal of Aesthetics and Art Criticism* [online]. 2004, roč. 62, č. 3, s. 277–284 [cit. 2021-03-11]. Dostupný z www.jstor.org/stable/1559092>.

kteřé vznikají v muzejních institucích a které podle něj nejsou zcela nepodobné paradoxům, na které narážíme při návštěvě církevních institucí. Především odkazuje na fakt, že muzea, ač tvrdí, že jsou univerzální, vycházejí pouze z jediné kultury a přestože proklamují svou faktickou neustrannost, ve skutečnosti i za jejich existencí stojí „náboženství“ a tím je sekularita.²³ Ve jménu vědy a uměleckého zážitku pak muzea desakralizují předměty, které předtím měly posvátný obsah. V případech, kdy jsou sbírkové předměty zbaveny kontextu a tím i své „moci“, se muzea stávají spíše místem zapomnění než trvalé paměti. Není náročné pochopit důvody, proč se výše zmínění autoři shodnou na tom, že muzea nevnímají jako univerzální instituce; přinejmenším v minulosti vystupovala muzea nezřídka jako instituce nadřazené skupině obyvatel. Nesmíme zapomenout, že muzea vznikala především v době osvícenství, které v zásadě posvěcovalo jednu, a to zcela hegemonickou sekulární perspektivu. Ostatní pohledy byly potlačovány a (především v případě posvátných předmětů původního obyvatelstva) na ně bylo nahlíženo s určitou nadřazeností.²⁴ S ohledem na tento fakt Bruno Brulon Soares nabízí jako řešení nejprve nahlédnout a skutečně rozlišit ideu, na které stojí dnešní muzejní instituce a následně opustit nadřazený postoj muzeí vůči všem ostatním druhům posvátna a otevřít s úctou a respektem návštěvníkům více než jeden možný výklad.²⁵ Pro návštěvníkův

zážitek z muzea je totiž zásadní nejen jeho očekávání, a zda a jakým způsobem je schopen pro sebe výstavu interpretovat. Důležité je ale především to, aby si sám návštěvník mohl prohlédnout výstavu, aniž by se cítil a priori manipulován nějakým směrem.²⁶ Nutnost přistupovat k posvátným předmětům s respektem a s ohledem na náboženské přesvědčení dané skupiny je zanesena i v etickém kodexu ICOM.²⁷ Prezentace, která je v rozporu s autorským záměrem, ovšem nemusí být nutně zamýšlená či jasně artikulovaná. Muzea nejsou a nemohou být zcela neutrální; mnohdy více než texty k návštěvníkům promlouvá způsob prezentace, zvolené barvy, písma, osvětlení apod., které mohou opět vyznění vystavených předmětů zcela posunout.²⁸ Muzea mají v tomto ohledu nelehkou roli; musejí při prezentaci umění počítat se dvěma typy návštěvníků. Jednak s těmi, kteří přicházejí kvůli umělecké hodnotě vystavených exponátů, ale také těmi, kteří do muzea míří z náboženských důvodů. Oba tyto důvody jsou zcela legitimní a rovnocenné. Ti první mohou více uvědoměle přistupovat k řemeslnému zpracování a kontextu díla, ti druhí očekávají zážitek podobnější tomu, pro co dané dílo vzniklo.²⁹ Vzhledem k množství sakrálních děl ve

sbírkách muzeí je tedy nutné, aby se muzea kromě jejich zachování soustředila také na předávání jejich původního poselství.³⁰

Soustředme se nyní také na problematiku jiných než křesťanských náboženství a vraťme se proto alespoň zčásti k myšlence předchozího odstavce, kde jsme rozebírali europocentrické vnímání světa, se kterým se v minulých staletích návštěvníci v muzeích potkávali. Tento trend se v posledních dekádách obrací směrem k většímu chápání kulturních a náboženských identit neevropských společností. Rozdílů ve vnímání si můžeme všimnout stále, i přesto, že od minulého století došlo k určitému pokroku a například o božích jiných kultur již není referováno jako o modlách; výklad se přesouvá spíše k popisovaným symbolům, nebo se o nich společnost zmiňuje jako o uměleckých předmětech, u kterých oceňuje především řemeslnou stránku věci. Rozdíl mezi západním³¹ návštěvníkem muzea a těmi, z jejichž kultury a tradice sbírkové předměty pocházejí, tkví především v hodnotách a vnímání posvátna. Muzea při vystavování sakrálních předmětů odkazují k mýtům a příběhům, a tak pomocí popisků a dalších prostředků vytvářejí návštěvníkům kontext. Skrze mýty předávají předměty své příběhy také v domovských kulturách. Rozdíl ovšem spočívá v tom, že v místě původu předměty ztělesňují onen mýtus. Sám předmět tak jen připomíná, co všichni už vědí, tedy, že mýtus a ikona jsou jedna spjatá entita. Oproti tomu je západnímu návštěvníkovi muzea pouze řečeno,

Dostupný z [www: <doi:https://doi.org/10.4000/iss.1917>](http://www.doi.org/10.4000/iss.1917).

26 WORTH, Sarah E. The Ethics of Exhibitions: On the Presentation of Religious Art. *The Journal of Aesthetics and Art Criticism* [online]. 2004, roč. 62, č. 3, s. 277–284 [cit. 2021-03-11]. Dostupný z [www: <http://www.jstor.org/stable/1559092>](http://www.jstor.org/stable/1559092).

27 „Lidské pozůstatky a předměty posvátného charakteru musí být vystavovány tak, aby to odpovídalo nejen profesionálním standardům, ale také – pokud jsou známy – zájmům a přesvědčením společenství, etnických nebo náboženských skupin, s velkou mírou taktu a respektováním lidské důstojnosti obecně.“ (4.3 Prezentace citlivého materiálu). Viz *Profesní etický kodex ICOM pro muzea* [online]. Paříž: ICOM, 2006 [cit. 2022-09-29]. Dostupný z [www: <https://www.upm.cz/content/fck/files/ticky_kodex_ICOM.pdf>](https://www.upm.cz/content/fck/files/ticky_kodex_ICOM.pdf).

28 MINUCCIANI, Valeria (ed.). *Religion and Museums: Immaterial and Material Heritage*. Torino: Umberto Allemandi & C., 2013, s. 12.

29 WELLINGTON GAHTAN, Maia. Forum on Museums and Religion. In *ICOFOM Study Series: Museology and the Sacred* [online]. 2019, roč. 47,

č. 1-2, s. 76 [cit. 2022-09-11]. Dostupný z [www: <doi:https://doi.org/10.4000/iss.1917>](http://www.doi.org/10.4000/iss.1917).

30 SLIWKA, Jennifer. Exhibiting Christian Art. In *APOSTOLOS-CAPPADONA, Diane (ed.). Macmillan Interdisciplinary handbooks*. Sv. 2: Material Region [online]. New York: Macmillan Reference USA, 2016, s. 321–341 [cit. 2022-09-07]. Dostupný z [www: <https://www.academia.edu/43490264/Exhibiting_Christian_Art>](https://www.academia.edu/43490264/Exhibiting_Christian_Art).

31 Autor v textu mluví o Západu ve smyslu Ameriky a Evropy.

23 BRULON SOARES, Bruno. Every museum has a God, or God is in every museum? In *ICOFOM Study Series: Museology and the Sacred* [online]. 2019, roč. 47, č. 1-2, s. 44–47 [cit. 2022-09-12]. Dostupný z [www: <doi:https://doi.org/10.4000/iss.1917>](http://www.doi.org/10.4000/iss.1917).

24 CORNEJO GONZÁLEZ, Matías. Museum Performativity and the Agency of Sacred Objects. In *ICOFOM Study Series: Museology and the Sacred* [online]. 2019, roč. 47, č. 1-2, s. 76–77 [cit. 2022-10-03]. Dostupný z [www: <doi:https://doi.org/10.4000/iss.1413>](http://www.doi.org/10.4000/iss.1413).

25 BRULON SOARES, Bruno. Every museum has a God, or God is in every museum? In *ICOFOM Study Series: Museology and the Sacred* [online]. 2019, roč. 47, č. 1-2, s. 44–47 [cit. 2023-05-25].

že dílo odkazuje k mýtu. Ovšem příběhům, kterým věříme, neříkáme mýty.³² Jak může vypadat muzeum, kde je zachováno kontinuální vnímání posvátna, nám ukazuje *Sukuma muzeum* v tanzánské provincii Mwanza. Zdejší muzeum je věnováno nejen kultuře, umění a historii, ale především pečuje o zachování významu a integrity vystavených děl. Muzejní předměty, které se vztahují ke kulturním i náboženským tradicím sukumského lidu, jsou využívány celou komunitou například během festivalů a oslav. Komunita pak jako celek pečuje také o jejich posvátný přesah. Například místní vedoucí taneční skupiny (a zároveň otec ředitele muzea) chodívá do muzea obnovovat moc artefaktů. Paradoxem je, že muzeum bylo založeno v 50. letech minulého století křesťanským misionářem, který se pouze snažil křesťanské poselství předat pomocí místních symbolů. Vznik muzea, za které byl církevními strukturami ve své době kritizován, vnímal jako experimentální adaptační centrum.³³

Křesťanství, oproti ostatním náboženstvím, zaujímá především v západních muzeích poměrně privilegované postavení, což je dáno zřejmě tím, že ač muzea vycházejí z přísně sekulárního zdroje, stojí přece jen na humanisticko-křesťanském základu. Melanie Barbato ve své práci, zabývající se mezináboženským uměním,³⁴ vznáší požada-

vek na dekolonizaci muzeí.³⁵ V této souvislosti se nám na první pohled tento nárok může zdát jako již dávno nelegitimní, při bližším pohledu si můžeme uvědomit, že v mezináboženském umění je téměř vždy výchozím bodem západní a křesťanská optika. Projekty mezináboženského umění jsou také z větší části iniciovány západními umělci a organizacemi, a tak narážíme především na perspektivu, kde jedná ze stran bývá křesťanská (tj. na budhisticko-křesťanskou či hinduisticko-křesťanskou perspektivu). Pokud má ovšem mezináboženské umění dostát svému jménu, musí integrovat a odrážet perspektivy různých náboženství a denominací. Důležitá je také dynamika, která vyrůstá z bourání starých kontextů a vytváření nových.

Duchovní hodnoty a umění v křesťanství

Ačkoliv je křesťanské umění svým způsobem možné rozpoznat, je zároveň neuchopitelné, jak vyplývá z myšlenek Jacquese Maritaina. Ten si uvědomuje, že umění má hodnotu samo o sobě jako takové a díky němu se člověk otevírá něčemu, co ho přesahuje. Zároveň může mít i umění, které nezpracovává křesťanské motivy, křesťanský charakter a přesah. Když se ovšem k přirozené inspiraci přidá inspirace nadpřirozená, jsou umělec i dílo, které tvoří, hluboce proměněni. „*Dílo bude křesťanské do té míry, do jaké je v umělci živá láska.*“³⁶

Pro porozumění sledované problematiky je důležité na tomto místě vymezit základní termíny, které se budou dále v textu vyskytovat. Důležité je především ujasnění rozdílů mezi pojmy *religious* (náboženské), *sacred* (posvátné), *spiritual* (spirituální) a *holy* (svaté).³⁷ V článku *How do museums affect Sacredness*³⁸ spatřuje Helena Wangefelt Ström rozdíly následovně. *Sacred* (posvátná) jsou především místa spjatá s přírodou. Oproti tomu stojí termín *religious* (náboženský), který odkazuje k místům postaveným člověkem. Pojmy *spiritual* i *religious* se váží ke spojení kulturního a tradičního s něčím, co nás převyšuje. Zároveň ale termín *spiritual* indikuje spojitost s vyšší mocí mimo rámec institucionalizované víry. Rozdíl mezi *holy* a *sacred* můžeme vnímat z hlediska delegace vyšší moci. Zatímco pojem *sacred* odkazuje na lidský popud, tj. posvěcení z lidského hlediska, *holy* je spjaté spíše s nadpozemskými kvalitami svěřenými vyšší mocí.

Výše zmíněný Jacques Maritain vnímá *sakrální umění* jako to, které se využívá během liturgie v chrámu. Oproti tomu *umění náboženské* popisuje jako to, které nemusí být nutně využito během liturgie, prostupuje jím náboženská tematika a je v podstatě nadřazeným pojmem sakrálnímu umění. *Křesťanské umění* je pak dílo křesťanského umělce. Není tedy definováno svým předmětem, nýbrž subjektem, umělcem.³⁹ Angela McCarthy má kategorie oproti Jacquesovi Maritainovi o něco posunutější a vnímá *náboženské umění (religious art)* jako to, které odpovídá našemu náboženskému vyznání,

32 GRIMES, Ronald L. Sacred objects in museum spaces. *Studies in Religion* [online]. 1992, roč. 21, č. 4, s. 422 [cit. 2022-10-01]. Dostupný z [www:<https://www.academia.edu/50079257/Sacred_objects_in_museum_spaces>](https://www.academia.edu/50079257/Sacred_objects_in_museum_spaces).

33 ALFEROVA, Maria. The Sukuma Museum is a Sacred Place for the Sukuma People. In *ICOFOM Study Series: Museology and the Sacred* [online]. 2019, roč. 47, č. 1-2, s. 29–30 [cit. 2023-05-25]. Dostupný z [www:<https://icofom.mini.icom.museum/wp-content/uploads/sites/18/2022/03/2018_museology_and_the_sacred_discussion.pdf>](https://icofom.mini.icom.museum/wp-content/uploads/sites/18/2022/03/2018_museology_and_the_sacred_discussion.pdf).

34 BARBATO, Melanie. Interreligious art in Light of Hindu and Buddhist Thought. *CrossCurrents* [online]. 2018, roč. 68, č. 3, s. 336–339. [cit. 2022-09-13]. Dostupný z [www:<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/cros.12316>](https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/cros.12316).

35 Dekolonizace muzeí je dalším velmi komplexním tématem, které v této práci nemůžeme obsáhnout. Tomuto tématu se věnuje například ICOFOM, který v roce 2022 vydal již 3. svazek sborníku o dekolonizaci muzeí: “Decolonising Museology” Series. In *ICOFOM: ICOM International Committee for Museology* [online]. [cit. 2022-10-09]. Dostupný z [www:<https://icofom.mini.icom.museum/publications/decolonising-museology-series/>](https://icofom.mini.icom.museum/publications/decolonising-museology-series/).

36 *Salve: Revue pro teologii, duchovní život a kulturu*, 2007, roč. 17, č. 1, s. 16–19.

37 Vzhledem k tomu, že tato práce čerpá především z anglicky psaných zdrojů, uvádíme také anglické ekvivalenty pojmů.

38 WANGEFELT STRÖM, Helena. How do Museums Affect Sacredness? Three Suggested Models. In *ICOFOM Study Series: Museology and the Sacred* [online]. 2019, roč. 47, č. 1-2, s. 194–196 [cit. 2022-09-21]. Dostupný z [www:<doi:10.4000/iss.1917>](https://doi.org/10.4000/iss.1917).

39 *Salve: Revue pro teologii, duchovní život a kulturu*, 2007, roč. 17, č. 1, s. 16.

případně ilustruje pasáže z Písma. *Sakrální umění (sacred art)* definuje jako umění, které přitahuje diváka k zážitku Boha a *liturgické umění (liturgical art)* je podle ní zapotřebí ke slavení liturgie a lze ho proto nalézt především v místech, kde se slaví mše či bohoslužby.⁴⁰

Jedním z nezastupitelných poslání církevních muzeí je předávání morálního poselství. Thomas Green popisuje pět hlasů svědomí, které se formují v průběhu celého života. Susanna Hapgood a Jeff Kupperman⁴¹ je dále rozvíjejí v kontextu morálního vzdělávání v muzeu. Základem všeho je *svědomí jako řemeslo (conscience as craft)*, totiž vědomí, že jsem něco udělal dobře či špatně. Muzea jsou do jisté míry Mekkou řemeslné výroby. Muzejníci by si měli však především být schopni pravdivě odpovědět na otázky, které vyvstávají kolem vystavených exponátů („Proč je daný předmět součástí sbírky“, „Čím ji to obohacuje?“). Budou-li toho schopni, ukážou skutečně, že své řemeslo ovládají. Další úrovní je *svědomí jako členství (conscience as membership)*. K formování svědomí dochází především skrze sociální skupinu, morální edukace tedy začíná sociálními normami a až teprve poté pokračuje individuálními morálními principy. Muzea mají na základě své morální autority pomáhat vytvářet svědomí jako členství. Muzea v posledních desetiletích prošla, stejně jako celá společnost, důležitým vývojem na cestě k větší demokratizaci, kdy se postupně měnila (a stále mění) v méně elitářské instituce, otevřené všem bez rozdílu pohlaví, rasy nebo

národnosti. Muzea jako taková by měla být schopna brát v potaz přání a potřeby společnosti. *Svědomí jako oběť (conscience as sacrifice)* bychom mohli popsat jako konání nad rámec svých povinností. Thomas Green zdůrazňuje, že morálka začíná tam, kde jsem ochoten něco obětovat v zájmu ostatních. Úkolem muzeí je v tomto kontextu nechávat lidem přístup k vědění bez ohledu na vlastní blaho. Skrze dobré příběhy se formuje *svědomí jako paměť (conscience as memory)*, která je klíčová také pro dostatečnou empatii napříč kulturami. Nejvyšší formou je pak *svědomí jako představivost (conscience as imagination)*. Můžeme ji popsat jako schopnost nazřít rozdíl mezi tím, v co jsme doufali, že dosáhneme, a tím jak daleko jsme se teprve dostali. Umění dává člověku zcela novou perspektivu a otevírá nové a netušené možnosti. „Muzeum nesmí být pouze místem, kde je uložena a vystavena minulost, ale musí se chovat jako inspirace pro naše lidi, aby naše kultura zůstala zachována.“⁴²

Křesťanský život není založen jen na morálce, ale určuje jej především vztah s Bohem. Gordon Mursell⁴³ popisuje propojení křesťanského umění se spirituálním životem, který vnímá jako vrůstání do Kristovy podoby, přičemž Kristus je „obrazem Boha neviditelného“.⁴⁴ Pro

pochopení vztahu mezi spiritualitou a uměním pracuje Gordon Mursell se čtyřmi na sebe navazujícími tématy. Prvním tématem jsou *Obrazy (images)*, což vychází z předpokladu, že člověk je obrazem Boha. Člověk jako obraz je nicméně pospíchněn hříchem, a proto obrazy jako součást křesťanského umění mohou být nápomocny hledání ztracené podobnosti s Kristem. Postoj k obrazům jako takovým je ovšem velmi ambivalentní, a to jak v Bibli, tak i napříč dějinami. Hebrejské slovo *tselem* (צלם) ve Starém Zákoně lze překládat jako obraz i jako modla.⁴⁵ Desatero podává přímý zákaz zobrazování Boha, zatímco Ježíš s obrazy (v širším slova smyslu) pracuje v evangeliích velmi často. Tento rozpor se pak objevuje v průběhu dějin v podobě *ikonoklasmu* (obrazoborectví). Jako příklad můžeme zmínit rozvrat, který v této souvislosti nastal v 8. století v Byzanci poté, co císař Lev III. vydal dekret zakazující uctívání ikon.⁴⁶ Z úcty k obrazům pak vyrůstá imaginativní modlitba, která je v církvi užívaná velmi často. Dalším tématem je *patření na slávu (seeing the glory)*, vycházející z Platónovy myšlenky, že se stáváme tím, nad čím rozjímáme (kontemplujeme). Křesťanské obrazy, ale i budovy, či ve východní tradici ikony, zvou k tomu stát se součástí příběhu, který předávají. Jako příklad můžeme uvést Madonu z Veveří vystavenou v Diecézním muzeu Brno. Křesťanské umění usiluje spíše o to stát se prostředníkem než cílem, a proto by pohled měl směřovat spíše skrz ně či za ně. Když takto člověk kontemplanuje umění, dochází k jeho proměně, a tak i k proměně celého světa.

Tématem, o kterém Gordon Mursell píše jako o navazujícím, je *krásno*

40 MCCARTHY, Angela. Christian Art for the 21st century. *Pastoral Liturgy* [online]. 2016, roč. 47, č. 1, s. 11–12 [cit. 2022-10-12]. Dostupný z [www: <https://www.academia.edu/70772065/Christian_Art_for_the_21st_century>](https://www.academia.edu/70772065/Christian_Art_for_the_21st_century).

41 HAPGOOD, Susanna a Jeff KUPPERMAN. A Framework for Museums' Role in Moral Education. In *Annual Meeting of the American Educational Research Association* [online]. San Diego, 1998, s. 3–7 [cit. 2022-11-09]. Dostupný z [www: <https://www.academia.edu/81773998/A_Framework_for_Museums_Role_in_Moral_Education>](https://www.academia.edu/81773998/A_Framework_for_Museums_Role_in_Moral_Education).

42 „The museum must not be a place where our past is stored and displayed, but must act as an inspiration to our people in the effort to keep our culture alive.“ Viz HAPGOOD, Susanna a Jeff KUPPERMAN. A Framework for Museums' Role in Moral Education. In *Annual Meeting of the American Educational Research Association* [online]. San Diego, 1998, s. 7 [cit. 2022-11-09]. Dostupný z [www: <https://www.academia.edu/81773998/A_Framework_for_Museums_Role_in_Moral_Education>](https://www.academia.edu/81773998/A_Framework_for_Museums_Role_in_Moral_Education).

43 MURSELL, Gordon. Spirituality and Christian Art. In MURRAY, Peter, Linda MURRAY a Tom DEVONSHIRE JONES (eds.). *The Oxford Dictionary of Christian Art and Architecture* [online]. 2. vyd. Oxford: Oxford University Press, 2013, s. 1–5 [cit. 2022-09-25]. Dostupný z [www: <https://www.academia.edu/43407953/SPIRITUALITY_AND_CHRISTIAN_ART>](https://www.academia.edu/43407953/SPIRITUALITY_AND_CHRISTIAN_ART).

44 Srov. Bible: *Písmo svaté Starého a Nového zákona. Český ekumenický překlad*. 3. přeprac. vyd. Praha: Česká biblická společnost, 1993, Kol. 1:15.

45 Např. „Učíme člověka, aby byl obrazem podle naší podoby“ (tamtéž, Gen. 1:26) i „...zniče všechny modlářské výtvoř.“ (tamtéž, Num. 33:52).

46 Ikonoklasmus. In *Religionistická encyklopedie* [online]. [cit. 2022-09-25]. Dostupný z [www: <https://rg-encyklopedie.soc.cas.cz/index.php/ikonoklasmus_\(JKI-K\)>](https://rg-encyklopedie.soc.cas.cz/index.php/ikonoklasmus_(JKI-K)).

(*the beautiful*). V Novém Zákoně se objevuje slovo *kalos* (καλος), které v řečtině znamená nejen *krásný*, ale také *dobrý*. Svátý Augustin rovněž spojuje oba termíny, když nachází Kristovu krásu nejen tam, kde bychom ji očekávali, ale i v Kristově sebeobětování na kříži. Reflexe této Augustinovy myšlenky je patrná ve většině kostelů, když nahlížíme na zobrazení Kristovy smrti, která se a priori nemusí jevit krásná, ale krásnou se stává tím, že její optikou nahlížíme absolutní Dobro. Křesťanské umění si klade za cíl inspirovat k následování Krista v nejtěžších chvílích, a to právě s pohledem na trpícího Krista. Tomuto čtvrtému tématu se věnuje *spiritualita a odolnost (spirituality and resistance)*. V katedrále sv. Ondřeje v Glasgow je vyobrazený se smyčkou kolem krku skotský mučedník John Ogilvie. S pohledem upřeným na návštěvníka se může zdát, jako by tento světec kladl příchodícímu mlčenlivé otázky ohledně jeho vlastních hodnot a integrity. Křesťanské umění posloužilo člověku dobře do té míry, do které ho přiblížilo Kristu, uzavírá Gordon Mursell. Toto část můžeme uzavřít slovy bývalého ředitele Diecézního muzea Brno, Karla Rechlíka: „Umělecká výpověď patřila vždy k mocným způsobům, jak učinit náš zrak citlivějším k nádheře Božského stvoření i k tajemství dějin spásy. Skutečné umění je ale také schopno otevírat cestu k oblastem, které zůstávají doménou vnitřního zraku naší duše.“⁴⁷

Církevní muzea s přihlédnutím ke katolické církvi z hlediska vazby na publikum

Nyní již přesuneme pozornost čtenáře k církevním muzeím. Ta mohou být členěna podle celé řady kritérií. V této studii věnujeme prostor především diecézním muzeím v Rakousku a Německu a dále také v Polsku a jejich srovnání.

⁴⁷ Biskupství brněnské. *Katalog Vita Christi–Život Kristův*. Brno: Biskupství brněnské, 2006, s. 7.

Česká (arci)diecézní muzea jsou ve srovnání s uvedenými zeměmi spíše menší a mnohdy také spadají pod větší muzejní instituce. V současné době již velká část z nich nabízí rozličné edukační programy a vystavuje díla nadnárodního významu. Přesto zde většinově nenacházíme vyzdvihování aktuálních (mnohdy bychom mohli říct až provokativních) témat, se kterými přicházejí některá muzea v Německu či Rakousku.

Jeden ze způsobů dělení církevních muzeí nabízí Rita Capurro,⁴⁸ která rozlišuje pět různých kategorií. V první řadě se jedná o *náboženské muzeum (religious museum)*. Náboženská muzea přímo referují o náboženství, a to nejen skrze exponáty, ale i skrze zvolený narativ. Dalším druhem je *muzeum náboženství (museum of religions)*. Cílem tohoto muzea je představit návštěvníkům jednotlivá světová náboženství. Třetí druh nazývá Rita Capurro *muzeem náboženského umění (museum for sacred art)*. Zde jsou vystavena umělecká díla s náboženským přesahem, která mají kultický význam. Čtvrtým typem je takzvané *církevní muzeum (ecclesiastical museum)*. To je vlastně církevním společenstvím; může obsahovat náboženské umělecké předměty, ale třeba i vědecké sbírky. Posledním typem je *konfesionální muzeum (confessional museum)*. Jedná se o sebezpřítomnost určité konfese, jejích ideálů, nebo dokonce ideologií. V naší práci se budeme věnovat především třetímu a čtvrtému zmíněnému typu.

Dalším typem dělení, se kterým se, obzvláště v České republice, setkáváme poměrně často, je dělení s ohledem na územní celek. Můžeme hovořit o muzeích *arci-*

⁴⁸ Rita Capurro in WANGEFELT STRÖM, Helena. How do Museums Affect Sacredness? Three Suggested Models. In *ICOFOM Study Series: Museology and the Sacred* [online]. 2019, roč. 47, č. 1-2, s. 194 [cit. 2022-09-21]. Dostupný z www.<doi:10.4000/iss.1917>.

diecézních, diecézních či *farních (archdiocesan, diocesan and parish museums)*, přičemž název nás zpravidla odkazuje přímo na území, ze kterého pocházejí prezentované exponáty a rovněž nezřídka uvádí zřizovatele muzea. Arcidiecézním a diecézním muzeím se budeme věnovat dále v textu, zmíníme zde tedy alespoň krátce několik farních muzeí na území České republiky. *Farní muzeum v Zábřehu na Moravě* bylo založeno z iniciativy místních zvoníků a funguje na základě myšlenky vazby mezi dílem, místem, kam patří a místními obyvateli. V první fázi vystavovalo muzeum pouze předměty spjaté s tématem zvonů, následně však přibýly také liturgické předměty. Dalším muzeem stejného typu je farní muzeum ve Velkých Pavlovicích, které nese název *Malé Vatikánské muzeum a Velké Pavlovické muzeum*. Toto muzeum vzniklo, stejně jako předchozí zmíněné, ve věži, a to z peněžního obnosu, který farnost obdržela za ocenění v soutěži *Nejlépe opravená památka Jihomoravského kraje v roce 2016*. Jak napovídá název, kromě bohoslužebných předmětů farnosti jsou vystaveny také předměty spojené s postavou papeže.⁴⁹

Zvláštními typy muzeí jsou také *klášterní (monastic museum) a konventní (convent museum) muzea*. Prezentují většinou umělecká díla shromážděná v budovách, které již nemusejí sloužit svému primárnímu určení. Jako příklad dobré praxe zde můžeme uvést *opatství sv. Denise*, kde se opatu Sugerovi podařilo propojit muzejní přístup k prezentaci umění s poskytováním dokonalého prostředí pro kontemplaci.⁵⁰ V České republice můžeme jmeno-

⁴⁹ SOUKAL, Jakub. *Muzea církevního umění v České republice s důrazem na královéhradeckou diecézi: Návrh koncepce expozice na Hoře Matky Boží v Králíkách*. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav hudební vědy, 2021, s. 20–22. Magisterská diplomová práce.

⁵⁰ WELLINGTON GAHTAN, Maia. Forum on Museums and Religion. In *ICOFOM Study Series: Museology and the Sacred* [online]. 2019, roč. 47,

vat Arcibiskupský palác v Olomouci, Gotickou galerii cisterciáckého opatství ve Vyšším Brodě a také Muzeum starobrněnského opatství.⁵¹

Dále můžeme také uvést muzea misijní či misionářská (*missionary museum*), která vznikala v 19. a 20. století. Vystavovány byly především předměty, které si misionáři přivezli ze svých cest.⁵²

Dalším specifickým druhem muzea je muzeum osobností. Tato muzea se většinou věnují osobnostem, u nichž byl zahájen beatifikační proces, zmínit tak můžeme například Muzeum Ignáce Stuchlého ve Fryštáku nebo Muzeum Štěpána Trochty ve Francově Lhotě.⁵³

Výše jsme popsali různé typy dělení církevních muzeí. Tato studie se zaměří na diecézní, respektive arcidiecézní muzea ve světě i v České republice, a to z pohledu návštěvníka.

Diecézní muzea ve světě

Vznik diecézních muzeí se v evropském kontextu pojí už k polovině 19. století.⁵⁴ Vzhledem k tomu, že

v současné době nalezneme diecézní muzea všude po světě, budeme se zabývat pouze několika z nich, které svým směřováním určují současné trendy v církevním muzejnictví, či jinak ovlivňují církevně-muzeologickou scénu v České republice.

Na prvním místě zmíníme muzeum nazvané **Kolumba. Muzeum umění kolínského arcibiskupství**, které se zasadilo o zcela nový a velmi kreativní přístup. Friedhelm Mennekens SJ označuje Kolumbu jako „muzeum umění, které nechce reprezentovat a nechce poučovat. [...] Chce být místem pro oči a pro všechny smysly. Muzeem bezprostřední zkušenosti a prožívaného překvapení, muzeem objevování – a dlouhého přemítání.“⁵⁵ Muzeum si klade za cíl vytvořit především prostor k intenzivnímu dialogu a být muzeem zamyšlenosti. Ředitel muzea Stefan Kraus prosazuje ideu nutného nahrazení skutečnosti, kterou předmět ztrácí svým vytrhnutím z původního místa, skutečností novou, protože jediné tak má podle něj muzeum smysl. Kolumba je zajímavá také tím, že nerozlišuje mezi stálou a dočasnou expozicí.⁵⁶ Výstavy tvoří převážně ze svých sbírek, čímž se staví zády k současným muzejním trendům, které volají po velké pestrosti a naopak se snaží o zpomalení a kontemplaci. Zajímavou stránkou Kolumby je také její architektura. Nové muzeum vzniklo díky švýcarskému architektu Peteru Zumthorovi, který zachoval *genius loci* a s poetickým minimalismem přistoupil k vytvoření muzea pojmenovaného po pozdně gotickém kostele sv. Kolumby, který byl vybombardován za 2. světové války a na jehož místě

nynější muzeum stojí.⁵⁷ Slovy kardinála Joachima Meisnera je Kolumba misijním centrem, kde se návštěvník setkává s věčnými otázkami, jako „Odkud přicházíme?“ a „Kam směřujeme?“. Muzejní sbírky mohou vést generace k dialogu mezi sebou. Tam, kde již nejsou lidé z minulých generací, můžeme vést dialog s věcmi, které po sobě zanechali.⁵⁸

Podobné postřehy s ním sdílí také Christoph Kurzder, ředitel **Diecézního muzea ve Freisingu (DIMU Freising)**, který si všimá, že lidé si kladou stále stejné otázky, na které by muzeum ovšem nemělo odpovídat, nýbrž vytvářet prostředí pro jejich pokládání. Podle něj ovšem muzeum není misijní institucí, dokonce ani vzdělávací institucí v přímém slova smyslu.⁵⁹ Zrekonstruované muzeum, které se návštěvníkům znovu otevřelo v říjnu 2022, je architektonicky řešeno tak, aby dovnitř pronikalo co nejvíce světla. Prosklené arkády jsou výrazným prvkem vnitřního i vnějšího prostoru a zároveň napomáhají jasně strukturovat expozici. Z hlediska moderního muzea je zajímavé také řešení protisluneční ochrany, kterou lze v případě potřeby aktivovat či fakt, že muzeum se obejde zcela bez fosilních paliv. Muzeum chystá na jaro 2023 výstavu *Verdammtte Lust. Kirche, Körper, Kunst*, která si klade za cíl nahlédnout optikou evropského malířství na problematiku přístupu k tělu a tělesnu a zasadit jej do kulturně-historicko-nábožen-

č. 1-2, s. 74 [cit. 2023-05-25]. Dostupný z www.<https://doi.org/10.4000/iss.1917>.

51 MOTYČKA, Martin. Diecézní muzeum v Brně – první instituce svého druhu v České republice po roce 1989 – exkurz do historie a pohled do budoucnosti. In BĽAŽEJCZYK, Natanaela Wiesława a Piotr MAJEWSKI (eds.). *Muzea kościelne wobec nowych wyzwań*. Varšava: Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów, 2019, s. 80.

52 SOUKAL, Jakub. *Muzea církevního umění v České republice s důrazem na královéhradeckou diecézi: Návrh koncepce expozice na Hoře Matky Boží v Králíkách*. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav hudební vědy, 2021, s. 15–16. Magisterská diplomová práce.

53 MOTYČKA, Martin. Diecézní muzeum v Brně – první instituce svého druhu v České republice po roce 1989 – exkurz do historie a pohled do budoucnosti. In BĽAŽEJCZYK, Natanaela Wiesława a Piotr MAJEWSKI (eds.). *Muzea kościelne wobec nowych wyzwań*. Varšava: Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów, 2019, s. 79.

54 SOUKAL, Jakub. *Muzea církevního umění v České republice s důrazem na královéhradeckou diecézi: Návrh koncepce expozice na Hoře Matky Boží v Králíkách*. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav hudební vědy, 2021, s. 52. Magisterská diplomová práce.

55 MENNEKES, Friedhelm. Jiný pohled: Umění v kolínském sbírce Kolumba. *Salve: Revue pro teologii, duchovní život a kulturu*, 2011, roč. 21, č. 2, s. 43.

56 SCHMIDT, Norbert. Experiment Kolumba: Rozhovor s Joachimem kardinálem Meisnerem. *Salve: Revue pro teologii, duchovní život a kulturu*, 2007, roč. 17, č. 1, s. 92.

57 GALIZZI KROEGEL, Alessandra. “The Museum of Contemplation” or Kolumba. The Art Museum of the Archbishop of Cologne. In *Religion and Museums: Immaterial and Material Heritage*. Torino: Umberto Allemandi & C., 2013, s. 82–84.

58 SCHMIDT, Norbert. Experiment Kolumba: Rozhovor s Joachimem kardinálem Meisnerem. *Salve: revue pro teologii, duchovní život a kulturu*, 2007, roč. 17, č. 1, s. 95.

59 TAUSCHKE, Nadja. Auferstehen aus der Schuttwüste. *Süddeutsche Zeitung* [online]. 9. 11. 2018 [cit. 2022-10-04]. Dostupný z www.<https://www.sueddeutsche.de/muenchen/freising/dioezesanmuseum-auferstehen-aus-der-schuttwueste-1.4204478>.

ského kontextu.⁶⁰ Celkově si u německých muzeí můžeme všimnout důrazu na inkluzi a otevírání palčivých otázek ve veřejném prostoru. **Diecézní muzeum v Bambergu** například v roce 2021 představilo výstavu s názvem *Vítejte cizinci (Willkommene Fremde)*, která se zabývala postavami cizinců v Betlémech.⁶¹ Podobnému tématu se v loňském roce věnovalo také **Diecézní muzeum v Rottenburgu** ve výstavě *Adoratio – Černý král u Jesliček (Der schwarze König an der Krippe)*. Otázky, které výstava vznášela, se točily okolo proměny narativu postavy černého krále, do nějž si po staletí lidé projíkovali cizince všeobecně. Dá se toto umění v dnešní době považovat za rasistické? Jak se s podobnými díly vypořádat?⁶² **Katedrální muzeum v Mohuči** chtělo ukázat, že při vznášení podobných otázek je důležité zapojit také ty, kterých se dotýkají nejvíce, a tak svěřilo v roce 2016 přípravu výstavy *Flucht 2.0* přímo do rukou uprchlíků, kteří tak mohli prostřednictvím výstavy získat zpět svůj hlas, o nějž jsou připravováni nejen neznalostí jazyka země, do níž uprchli. Na výstavě se podílelo osm lidí, kteří emigrovali z různých zemí a vyznávající jak křesťanství, tak islám.⁶³ Islámu je věnována také aktuální výstava v **Katedrálním muzeu v Hildesheimu**, která nese název *Islám v Evropě 1000–1250*.⁶⁴ Mezináboženský dialog je акцен-

tován také ve starší výstavě z roku 2018 s názvem *Dialog světů* již zmíněného muzea v Rottenburgu. Konkrétně výstava připomíná jezuitské misionáře, kteří v 16. století v severoindickém mughalském dvoře otevřeli cestu pro dialog mezi křesťanstvím, islámem a hinduismem.⁶⁵ Muzea usilují svými postoji také o proměnu společnosti a kromě náboženské tolerance se zabývají například také lidskoprávní tematikou. Uvést v tomto kontextu můžeme **Biskupské muzeum v Řezně**, které v rámci postní kampaně MISEREOR uvedlo v letošním roce dílo *Hunger Cloth* chilské autorky Lilian Moreno Sanchez, jehož základem je rentgenový snímek zlomené nohy muže demonstrujícího proti poměrům v Chile.

Také Rakousko nabízí pestrou škálu církevních muzeí. Poměrně blízké, přinejmenším z geografického pohledu, je nám také **Katedrální muzeum ve Vídni (Dom Museum Wien)**, které dle svých slov nabízí platformu pro dialog mezi historickým a současným uměním v rámci interkulturního a mezináboženského přístupu. „*Když se církev znovu zapojí do současného umění, v církvi nastoupí charismatický duch,*“ řekl před 50 lety Mons. Otto Mauer. V roce 2016 bylo muzeum otevřeno po kompletní rekonstrukci a určilo si nový směr, který dostal do popředí sbírku několika tisíc děl vídeňské avantgardy i děl expresionismu a secesionismu výše zmíněného Otty Mauera.⁶⁶ Z rakouských muzeí můžeme ještě uvést **DomQuartier v Salcburku**, jehož exponáty sahají až do 9. století. Jedná se o muzejní komplex (jehož součástí je také katedrální muzeum), umístěný na seznamu světového dědictví UNESCO. DomQuartier má ve své deklaraci nejen cílení na udržitelný rozvoj,

ale především chce vést dialog mezi ochranou kulturního dědictví a potřebami dnešní doby.

Diecézní muzeum v Nitře v sousedním Slovensku vzniklo v roce 2007 s cílem vystavit dlouho ukryté poklady, a to jak hmotné, tak písemné. Muzeum se nachází přímo na hradě v Nitře a návštěvníci jej mohou navštívit v rámci prohlídky hradu. Expozice se skládá ze dvou částí. V první jsou vystaveny zejména faksimile důležitých spisů vážících se k Nitře, například *Nitranský kodex*, nebo písemné zmínky o založení biskupství apod. Druhou část expoziční tvoří klenotnice tvořená především chrámovým pokladem nitranské katedrály.⁶⁷ Stojí za povšimnutí, že religiózní Slovensko nemá větší množství církevních muzeí. Kromě výše zmíněného diecézního muzea se zde vyskytuje několik farních muzeí, například v Okoličné nebo ve Vrakuni.

Rozsáhlou síť diecézních a arcidiecézních muzeí nabízí také sousední Polsko, kde se vyskytuje dokonce 12 diecézních a 9 arcidiecézních muzeí.⁶⁸ Oproti výše uvedeným německým a rakouským muzeím můžeme sledovat určité rozdíly v prezentaci umění, soustřeďící se spíše na zachování *statu quo*. Například **Arcidiecézní muzeum v Přemyšli** si klade za cíl „*shromažďovat a zajišťovat svědeckví minulých staletí ilustrující víru a zbožnost obyvatel arcidiecéze*“.⁶⁹ **Diecézní muzeum v Tarnově** deklaruje, že je „*živým svědkem křesťanské minulosti, ale snaží se také hlásat evangelium dnešnímu člověku*“.⁷⁰ **Diecézní**

60 Über das Museum. In *Diözesanmuseum Freising* [online]. [cit. 2022-10-04]. Dostupný z [www: <https://www.dimu-freising.de/museum/ueber-das-museum>](https://www.dimu-freising.de/museum/ueber-das-museum).

61 Rückblick. In *Diözesanmuseum Bamberg* [online]. [cit. 2022-10-30]. Dostupný z [www: <https://dioezesanmuseum-bamberg.de/ausstellungen/sonderausstellungen/rueckblick/>](https://dioezesanmuseum-bamberg.de/ausstellungen/sonderausstellungen/rueckblick/).

62 Adoratio – Der schwarze König an der Krippe. In *Diözesanmuseum Rottenburg* [online]. [cit. 2022-10-30]. Dostupný z [www: <https://dioezesanmuseum-rottenburg.de/ausstellung/adoratio/>](https://dioezesanmuseum-rottenburg.de/ausstellung/adoratio/).

63 FLUCHT 2.0: AN ODYSSEY TO PEACE. In *Dommuseum Mainz* [online]. [cit. 2022-10-30]. Dostupný z [www: <https://www.dommuseum-mainz.de/ausstellungen/vergangene-ausstellungen/flucht-2-0-an-odyssey-to-peace>](https://www.dommuseum-mainz.de/ausstellungen/vergangene-ausstellungen/flucht-2-0-an-odyssey-to-peace).

64 Islam in Europa. 1000–1250. In *Dommuseum Heildesheim* [online]. [cit. 2022-10-30]. Dostupný z [www: <https://www.dommuseum-hildesheim.de/de/content/islam-europa-1000-1250>](https://www.dommuseum-hildesheim.de/de/content/islam-europa-1000-1250).

65 Ausstellung Dialog der Welten. *Diözesanmuseum Rottenburg* [online]. [cit. 2022-10-30]. Dostupný z [www: <https://dioezesanmuseum-rottenburg.de/ausstellung/dialog-der-welten/>](https://dioezesanmuseum-rottenburg.de/ausstellung/dialog-der-welten/).

66 Geschichte. In *Dommuseum Wien* [online]. [cit. 2022-10-30]. Dostupný z [www: <https://dommuseum.at/geschichte>](https://dommuseum.at/geschichte).

67 Diecézne múzeum. In *Nitra.eu* [online]. [cit. 2022-10-30]. Dostupný z [www: <https://www.nitra.eu/8603/diecezne-muzeum>](https://www.nitra.eu/8603/diecezne-muzeum).

68 Muzea diecezjalne w Polsce. In *Muzeum Diecezjalne w Opolu* [online]. [cit. 2022-10-28]. Dostupný z <http://muzeum.diecezja.opole.pl/index.php/component/content/article/2-uncategorised/59-muzea-diecezjalne-w-polsce>.

69 O nas. In *Muzeum Przemyska* [online]. [cit. 2022-10-28]. Dostupný z [www: <https://muzeum.przemyska.pl/o-nas/>](https://muzeum.przemyska.pl/o-nas/).

70 O muzeum. In *Muzeum Diecezjalne w Tarnowie* [online]. [cit. 2022-10-28]. Dostupný z [www: <https://muzeum.diecezja.tarnow.pl/muzeum/>](https://muzeum.diecezja.tarnow.pl/muzeum/).

muzeum v Sandoměři uvádí jako svůj cíl „uchovat národní a církevní minulost před její ztrátou“. ⁷¹ V této souvislosti si můžeme všimnout také určité propojenosti mezi vírou a vlastenectvím, ke kterému se hlásilo také **Arcidiecézní muzeum ve Varšavě**, které uvádí, že se zde v minulosti konaly vlastenecké a náboženské výstavy a další akce. ⁷² Trochu jiný přístup zaujímá **krakovské diecézní muzeum**, které chce „krásou sakrálního umění inspirovat k objevování hlubší reality člověka a světa [...] a k otevírání prostoru současnému náboženskému umění“ a zároveň deklaruje, že je místem „setkávání a dialogu díky kterému se každý cítí výjimečně“. ⁷³ Nejstarším diecézním muzeem v Polsku je muzeum v Tarnově, které vzniklo v roce 1888, ⁷⁴ dále muzeum v Sandoměři, jehož počátky sahají až do roku 1902, ⁷⁵ případně **Diecézní muzeum v Sedlicích**, ⁷⁶ vzniklé v roce 1919. ⁷⁷ Polská církevní muzea (především ta arcidiecézní) se věnují velmi cílevědomě digitalizaci a nabízejí také virtuální výstavy či virtuální komentované prohlídky. V této souvislosti můžeme uvést například **Arcidiecézní muzeum**

v Katovicích, ⁷⁸ ve Varšavě ⁷⁹ či **Arcidiecézní muzeum v Hnězdně**. ⁸⁰ Muzea se nevyhýbají ani modernímu umění; zde můžeme jako příklady zmínit **Diecézní muzeum v Opoli** ⁸¹ nebo Arcidiecézní muzeum v Katovicích. ⁸² Téměř všechna muzea nabízejí vzdělávací programy, některá pro organizované skupiny, jiná cílí především na školní třídy. Muzea se v edukaci nevyhýbají ani ožehavým a současným tématům, jako například *Jak se zobrazoval život a jeho konec* (edukační program nabízený muzeem v Sedlicích), ⁸³ *Abstrakce* (DM Poznaň), ⁸⁴ *Moderní technika ve službách muzea, Současné umění na MAW aneb o spiritalitě v současnosti* (oba programy uvádí na svých stránkách ADM ve Varšavě), ⁸⁵ *Smutek, radost, snění – emoce soch* (tento program pro mateřské školy nalezneme v ADM

v Katovicích). ⁸⁶ Vzdělávací nabídka obsahuje také programy, které by v českém prostředí pravděpodobně jen těžko hledaly své publikum. Například *Jak být svatým* v Diecézním muzeu v Sedlicích, ⁸⁷ případně o něco atraktivněji znějící *Má svatý něco společného se superhrdinou v Arcidiecézním muzeu v Poznani*. ⁸⁸ **Diecézní muzeum v Lomži** ⁸⁹ nabízí také lekce o *liturgických rouchách*, případně lekce o *liturgických nádobách a vybavení*. V souvislosti s polským církevním muzejnictvím bychom rádi zmínili také **Misionářské a etnografické centrum Misionářů Božího slova**, jehož původním cílem bylo vzbudit zájem o misie a daleké země. Muzeum má dodnes bohatou sbírku předmětů pocházejících z Číny, Japonska, Filipín, Indie, Afriky a dalších zemí, v nichž působili polští misionáři. ⁹⁰

Můžeme také zmínit geograficky poněkud vzdálenější **Slovinské muzeum křesťanství (Muzej krščanstva na Slovenskem)**, které je pozoruhodné tím, že se jedná o muzeum národní, které vystavuje náboženské předměty z celého Slovinska. Muzeum je spravované státem a nachází se uvnitř fungujícího cisterciáckého kláštera. Cílem muzea je mimo jiné mezináboženský dialog a práce s mladými návštěvníky. ⁹¹

71 Ekspozycja stała w Domu Długosza. In *Muzeum Diecezjalne w Sandomierzu* [online]. [cit. 2022-10-28]. Dostupný z www: <<https://www.domdługosza.sandomierz.org/dom-długosza---ekspozycja-stala>>.

72 Historia muzeum. In *Muzeum Archidiecezji Warszawskiej* [online]. [cit. 2022-10-28]. Dostupný z www: <<https://maw.art.pl/o-muzeum/historia/>>.

73 Misja muzeum. In *Muzeum Archidiecezjalne Kardynała Karola Wojtyły w Krakowie* [online]. [cit. 2022-10-28]. Dostupný z www: <<https://archimuzeum.pl/misja>>.

74 O muzeum. In *Muzeum Diecezjalne w Tarnowie* [online]. [cit. 2022-10-28]. Dostupný z www: <<https://muzeum.diecezja.tarnow.pl/muzeum/>>.

75 Historia. In *Muzeum Diecezjalne w Sandomierzu* [online]. [cit. 2022-10-28]. Dostupný z www: <<https://www.domdługosza.sandomierz.org/dom-długosza---historia-muzeum>>.

76 Dziej. In *Muzeum Diecezjalne w Siedlcach* [online]. [cit. 2022-10-28]. Dostupný z www: <<https://muzeum.siedlce.pl/dziej/>>.

77 V roce 1919 se ovšem muzeum jmenovalo Diecézní muzeum v Janově, přízvisko v Sedlicích získalo až o 3 roky později.

78 Wirtualne muzeum. In *Muzeum Archidiecezjalne w Katowicach* [online]. [cit. 2022-10-28]. Dostupný z www: <<https://muzeum.katowicka.pl/wirtualne-muzeum/?kategoria=sztuka-historyczna>>.

79 Wystawy wirtualne. In *Muzeum Archidiecezji Warszawskiej* [online]. [cit. 2022-10-28]. Dostupný z www: <<https://maw.art.pl/wystawy/wystawy-wirtualne/>>.

80 Cyfrowe zbiory Najstarszego Skarbcza Katedralnego w Polsce (Muzeum Archidiecezji Gnieźnieńskiej). In *Muzeum Archidiecezji Gnieźnieńskiej* [online]. [cit. 2022-10-28]. Dostupný z www: <<https://cyfrowezbiory.wzgorzelecha.pl/?ga=2.148793461.398433819.1666964222-1892590235.1666798306>>.

81 Wystawa Zamyslenie i prawda. In *Muzeum Diecezjalne w Opolu* [online]. [cit. 2022-10-28]. Dostupný z www: <<http://muzeum.diecezja.opole.pl/index.php/galeria/category/28-wystwa-zamyslenie-i-prawda>>.

82 Sztuka współczesna w zbiorach muzeum archidiecezjalnego. In *Muzeum Archidiecezjalne w Katowicach* [online]. [cit. 2022-10-28]. Dostupný z www: <<https://muzeum.katowicka.pl/wystawy-czasowe/sztuka-wspolczesna-w-zbiorach-muzeum-archidiecezjalnego/>>.

83 Lekcje. In *Muzeum Diecezjalne w Siedlcach* [online]. [cit. 2022-10-28]. Dostupný z www: <<https://muzeum.siedlce.pl/lekcje/>>.

84 Warsztaty plastyczne. In *Muzeum Archidiecezjalne w Poznaniu* [online]. [cit. 2022-10-28]. Dostupný z www: <<http://muzeum.poznan.pl/warsztaty/zajecia-plastyczne/>>.

85 Lekcje muzealne. In *Muzeum Archidiecezji Warszawskiej* [online]. [cit. 2022-10-28]. Dostupný z www: <<https://maw.art.pl/edukacja/lekcje-muzealne/>>.

86 Edukacja. In *Muzeum Archidiecezjalne w Katowicach* [online]. [cit. 2022-10-28]. Dostupný z www: <<https://muzeum.katowicka.pl/edukacja/>>.

87 Lekcje. In *Muzeum Diecezjalne w Siedlcach* [online]. [cit. 2022-10-28]. Dostupný z www: <<https://muzeum.siedlce.pl/lekcje/>>.

88 Na tropie sztuki. In *Muzeum Archidiecezjalne w Poznaniu* [online]. [cit. 2022-10-28]. Dostupný z www: <<http://muzeum.poznan.pl/warsztaty/na-tropie-sztuki/>>.

89 Oferta edukacyjna. In *Muzeum Diecezjalne w Łomży* [online]. [cit. 2022-10-28]. Dostupný z www: <<http://muzeumdiecezjalne.lomza.pl/oferta/oferta-edukacyjna.html>>.

90 Informacje dla zwiedzających. In *Muzeum Misyjno-Etnograficzne* [online]. [cit. 2022-10-28]. Dostupný z www: <<https://www.muzeumpieniezno.pl/cennik-godziny-otwarcia>>.

91 POLAJNAR FRELIH, Nataša. The Slovene Museum of Christianity. In *Religion and Museums: Immaterial and Material Heritage*. Torino: Umberto Allemandi & C., 2013, s. 100.

(Arci)diecézní muzea v České republice

Na našem území došlo ke vzniku prvního církevního muzea, a to **Diecézního muzea v Litoměřicích**, v roce 1885. Prvním správcem byl diecézní konzervátor a profesor dějin církevního umění v litoměřickém bohosloveckém učilišti Vincenz Luksch, z jehož podnětu také bylo muzeum založeno. Muzeum bylo formálně podřízeno litoměřické biskupské konzistoři. Luksch zamýšlel pomocí sbírky dále vzdělávat bohoslovce ve starším umění a tříbit vkus ohledně umění novějšího.⁹² V roce 1940 byly sbírky předány Městskému muzeu v Litoměřicích, čímž došlo k formálnímu zániku již stagnujícího muzea. V roce 1995 navázala na původní muzeum nově vzniklá Galerie a muzeum litoměřické diecéze. V současné době je Diecézní muzeum v Litoměřicích součástí krajské příspěvkové organizace Severočeské galerie výtvarného umění v Litoměřicích.⁹³ Nejvýznamnější díly, které muzeum vystavuje, je deskový obraz Svatý Antonín poustevník přemáhající ďábelské představy od Lucase Cranacha staršího a deska Madona v Uzavřené zahradě od Mistra Tírburtinské Sibylly.⁹⁴ Pouhých sedm let po vzniku litoměřického muzea, tedy do roku 1892, je datován vznik **Diecézního muzea v Českých Budějovicích**, jehož účelem bylo „podporovat zpytování a zachovávání církevních uměleckých a historických

památek diecése budějovické a šířiti správné názory o všem, co spadá v obor umění církevního“.⁹⁵ Muzeum vzniklo nejprve přímo v bytě kanovníka Mons. Adolfa a teprve v roce 1904 se přesunulo do budovy Jirsíkova gymnázia v Českých Budějovicích. Ačkoliv bylo zamýšleno postavit muzeu novou budovu, záměr nebyl nikdy realizován a po roce 1927 muzeum zaniklo. Církevní muzejnictví na našem území velmi citelně zasáhly obě totality 20. století. Sbírkový materiál církevních muzeí byly převedeny pod státní správu a snahy o jakoukoliv iniciativu v zakládání nových muzeí byly pokládány na dlouhá desetiletí za marné. Výjimkou byla expozice sakrálního umění v Plzni, která vznikla v 60. letech, v roce 1973 však byla z ideologických důvodů uzavřena a ve františkánském klášteře, kde sídlila, zůstal pouze depozitář. V 90. letech 20. století byla expozice obnovena, v roce 2008 ovšem Diecézní muzeum, které nikdy nemělo právní statut, opět ukončilo svou činnost, především kvůli opravám františkánského klášteře, kde sídlilo, a kvůli nízké návštěvnosti. Ještě téhož roku byl podpořen vznik **Muzea církevního umění Plzeňské diecéze**. Nová expozice byla autorem Janem Soukalem popsána jako „*soubor křesťanských reálií, který seznamuje návštěvníka se světem křesťanů, a sice za pomoci výtvarných děl, bohoslužebných náčiní, rouch a textů, které uvádějí tyto předměty do souvislostí s křesťanským životem a vysvětlují jejich významy*“.⁹⁶ Expozice byla rozdělena do čtyř pomyslných okruhů, z nichž první se věnuje Panně Marii a historii jejího zobrazování, další apoštolům, třetí světcům a poslední

vyobrazení Kristova života ve výtvarných dílech.⁹⁷

Po sametové revoluci bylo v roce 1993 založeno **Diecézní muzeum v Brně**, které nejprve sídlilo v augustiniánském klášteře na Starém Brně.⁹⁸ O dva roky později, během své návštěvy v Olomouci, apeloval papež Jan Pavel II. na nutnost péče o dochované kulturní dědictví a jeho prezentaci. V roce 1996 vznikla smlouva o založení **Arcidiecézního muzea v Olomouci**, které bylo nejprve v gesci Olomouckého kraje, následně však v roce 2006 (tedy v roce, kdy bylo dokončeno a otevřeno) přešlo pod ministerstvo kultury. Arcidiecézní muzeum spadá pod Muzeum umění Olomouc.⁹⁹ Zatímco stát financoval rekonstrukci a náklady na restaurování a provoz muzea, arcibiskupství poskytl prostory a sbírky na 50 let.¹⁰⁰ Ve stejném roce vzniklo také detašované pracoviště v Kroměříži. Arcidiecézní muzeum se stalo první památkou v České republice, která získala označení Evropské dědictví.¹⁰¹

Práce s publikem v Diecézním muzeu Brno: případová studie

Pro případovou studii jsme si zvolili Diecézní muzeum v Brně, na které nahlédneme návštěvníckou optikou. Přidáme zde také určité množství

⁹⁷ Biskupství plzeňské: výroční zpráva 2012 [online]. [cit. 2022-10-03]. Dostupný z [www: <https://biskupstviplzen.blob.core.windows.net/cms/ContentItems/2573_02573/bp-vz-2012-vnitrek.pdf>](https://biskupstviplzen.blob.core.windows.net/cms/ContentItems/2573_02573/bp-vz-2012-vnitrek.pdf).

⁹⁸ Tomu bude věnována další část tohoto textu.

⁹⁹ Rozhodně není bez zajímavosti, že právě toto muzeum, resp. Muzeum moderního umění, které pod něj spadá, v současné době zahájilo výstavu „*Posvátné umění v nesvaté době. České sakrální umění 1948–1989*“.

¹⁰⁰ SOUKAL, Jakub. *Muzea církevního umění v České republice s důrazem na královéhradeckou diecézi: Návrh koncepce expozice na Hoře Matky Boží v Králíkách*. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav hudební vědy, 2021, s. 38. Magisterská diplomová práce.

¹⁰¹ Arcidiecézní muzeum Olomouc. In *Muzeum umění Olomouc* [online]. [cit. 2022-10-28]. Dostupný z [www: <https://www.muoc.cz/arcidiecezni-muzeum-olomouc/>](https://www.muoc.cz/arcidiecezni-muzeum-olomouc/).

⁹² SOUKAL, Jakub. *Muzea církevního umění v České republice s důrazem na královéhradeckou diecézi: Návrh koncepce expozice na Hoře Matky Boží v Králíkách*. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav hudební vědy, 2021, s. 28. Magisterská diplomová práce.

⁹³ MOTYČKA, Martin. *Diecézní muzeum v Brně – první instituce svého druhu v České republice po roce 1989 – exkurz do historie a pohled do budoucnosti*. In BĚLAJEJCZYK, Natanaela Wiesława a Piotr MAJEWSKI (eds.). *Muzea kościelne wobec nowych wyzwań*. Varšava: Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów, 2019, s. 74.

⁹⁴ Diecézní muzeum v Litoměřicích. In *Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích* [online]. [cit. 2022-10-03]. Dostupný z [www: <https://galerie-ltm.cz/profile/dieceze/>](https://galerie-ltm.cz/profile/dieceze/).

⁹⁵ SOUKAL, Jakub. *Muzea církevního umění v České republice s důrazem na královéhradeckou diecézi: Návrh koncepce expozice na Hoře Matky Boží v Králíkách*. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav hudební vědy, 2021, s. 32. Magisterská diplomová práce.

⁹⁶ Tamtéž, 48.

provozních informací, které jsou nutné pro to, aby si čtenář utvořil dostatečný obrázek o struktuře a fungování muzea, než krátce představíme Madonu z Veveří a na ni navázaný edukační program a muzejní kufřík.¹⁰²

Pokud bychom se snažili zařadit Diecézní muzeum v Brně do kategorií výše vytyčených Ritou Capurro, zjistili bychom, že spadá do vícera z nich. Pokud přihlídneme k použitému narativu, můžeme Diecézní muzeum zařadit mezi náboženská muzea, zároveň je také *muzeem náboženského umění* ale i *církevním muzeem*, vlastněným církevním společenstvím, tedy biskupstvím.

Jelikož je muzeum součástí organizační struktury Biskupství brněnského, nemá, jako takové, vlastní právní subjektivitu.¹⁰³ Formálně je muzeum a jeho ředitel v současné době podřízen biskupskému vikáři pro pastorační a vzdělávání. Článek 9.2.4. *Organizačního řádu biskupství brněnského* z roku 2019 popisuje činnost muzea následovně: „*Diecézní muzeum (dále též muzeum) vykonává a koordinuje muzejní, expoziční a informační činnosti. Představuje umělecká díla a architektonické památky zejména z brněnské diecéze. Instaluje a zajišťuje příležitostné výstavy i provoz stálé expozice Vita Christi. Poskytuje průvodcovské služby a informační servis v areálu Národní kulturní památky*

¹⁰² Podrobnější popis Diecézního muzea a jeho fungování a vzdělávání, stejně, jako celý popis edukačního programu a muzejního kufříku naleznete v diplomové práci JÍLKOVÁ, Eliška. *Edukace v církevních muzeích. Muzejní kufřík k Madoně z Veveří v Diecézním muzeu Brno* [online]. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav archeologie a muzeologie, 2023 [cit. 2023-03-18]. Dostupný z www: <<https://is.muni.cz/th/tcza6/>>. Diplomová práce.

¹⁰³ Až do roku 2008 ovšem muzeum mělo své IČO, a to od vzniku muzea v roce 1993. V roce 2007 se stalo muzeum novou zřizovací listinou, která zrušila původní z roku 1993, součástí Biskupství brněnského, což bylo důvodem zrušení IČO následujícího roku. Viz Biskupství brněnské. *Zřizovací listina Diecézního muzea*. Brno: Biskupství brněnské, 1993 a Biskupství brněnské. *Zřizovací listina Diecézního muzea*. Brno: Biskupství brněnské, 2007.

Petrov v Brně. Muzeum připravuje a realizuje vzdělávací programy pro veřejnost.“¹⁰⁴ Za povšimnutí jistě stojí, že v definici není uvedena sbírkotvorná činnost. Ačkoliv se muzeum stará o sbírky pocházející z celé diecéze, náleží většina předmětů, umístěná v depozitáři či vystavená v expozici, farnostem a muzeem, potažmo biskupstvím, je tedy pouze jejich správcem. To platí také v případě nejvýznamnějšího exponátu – Madony z Veveří, který patří farnosti Veverská Bítýška. V současné době se jedná o zapojení do Centrální evidence sbírek, kam by bylo možné zanést případné dary, které muzeum získá od svých mecenášů.¹⁰⁵ Muzeum je rovněž členem Asociace muzeí a galerií České republiky. Diecézní muzeum je jedno z malých muzeí; aktuálně pracuje v muzeu pět odborných pracovníků včetně ředitele, kteří mají mezi sebou rozděleno 3,25 úvazku. Jejich náplň práce je různorodá a zahrnuje vše od prodeje vstupenek přes provázení návštěvníků, lektorování edukačních programů či administrativní práce až po vytváření výstav a publikační činnost. Vzhledem k nízkému počtu pracovníků není možné přesně vymezit ani oddělit agendu práce jednotlivých zaměstnanců. Přestože se každý zaměstnanec specializuje na určitou oblast, mají všichni pracovníci poměrně dobrý přehled o práci svých kolegů a jsou schopni je v případě nepřítomnosti také zastoupit.

Oproti sekulárním muzeím se církevní muzea liší v apelu na pastorační,¹⁰⁶ což je v případě Diecézního muzea v Brně znát již ze

¹⁰⁴ Biskupství brněnské. *Organizační řád kurie* [online]. Brno: Biskupství brněnské, 2019, s. 5 [cit. 2022-10-29]. Dostupný z www: <<https://www.biskupstvi.cz/storage/dokumenty/organizacni-rad-kurie-2019.pdf>>.

¹⁰⁵ V současnosti vlastní muzeum pouze jedinou sbírku, a to soubor děl od M. Floriana, kterou dostalo v předchozím roce od P. Rudolfa Zbožínka.

¹⁰⁶ *The Pastoral Function of Ecclesiastical Museums* [online]. Vatican City: The Pontifical Commission for the Cultural Heritage of the Church, 2001 [cit. 2022-11-09]. Dostupný z www: <http://www.vatican.va/roman_curia/

samotného faktu, že přímým nadřízeným muzea je biskupský vikář pro pastorační a vzdělávání. V praxi je tento požadavek prostoupen většinou činností muzea a důraz na pastorační můžeme sledovat jednak ve stálé expozici a dočasných výstavách, ale i během edukačních programů či tematických přednášek. Úskalím apelu na pastorační může být příliš úzká profilace jednotlivých akcí, která tak nemusí působit příliš atraktivně pro publikum, které není z řad katolíků, potažmo věřících. Je tedy nesnadným úkolem církevních muzeí nacházet taková témata a formy, které budou rozšiřovat obzory věřícím návštěvníkům a zároveň poutavě a nenásilně poodhalovat bohatý svět víry také těm, kteří se k víře nehlásí.

Vzhledem k tomu, že muzeum podléhá biskupství, je jím také financována činnost muzea. Kromě financí z biskupství čerpá muzeum také dotace na konkrétní projekty. Co se týče například vzdělávání, snaží se muzeum, dle slov ředitele Martina Motyčky, primárně vytvářet nabídku odpovídající dotačním titulům. V předchozích letech, kdy byl chod muzea ochromen pandemií koronaviru, čerpalo muzeum také kompenzace od státu.¹⁰⁷

Ředitel muzea je zároveň také vedoucím Diecézního konzervátorského centra (DKC), které se v roce 2020 přemístilo do budovy muzea. DKC tvoří v současné době dva zaměstnanci, kteří se dělí o jeden úvazek. Konzervátorské centrum „*metodicky vede ochranu movitého kulturního majetku u právnických osob podřízených diecéznímu biskupovi*“.¹⁰⁸

pontifical_commissions/pcchc/documents/rc_com_pcchc_20010815_funzio ne-musei_en.html>.

¹⁰⁷ MOTYČKA, Martin. *Rozhovor o organizačním uspořádání Diecézního muzea*. Brno, 27. 10. 2022. Rozhovor s ředitelem muzea vedla Eliška Jílková.

¹⁰⁸ Biskupství brněnské. *Organizační řád kurie* [online]. Brno: Biskupství brněnské, 2019, s. 5 [cit. 2022-10-29]. Dostupný z www: <<https://www.biskupstvi.cz/storage/dokumenty/organizacni-rad-kurie-2019.pdf>>.

Muzeum sídlí na adrese Petrov 1 v bývalém kanovníckém domě. Z tohoto domu obývá pouze přízemí a podzemí prostory, kde je v sedmi menších místnostech instalována stálá expozice Diecézního muzea *Vita Christi – Život Kristův*. Prostory, které muzeum využívá, jsou poměrně malé a pro edukační programy, kterých se účastní více než 25 žáků, nevyhovující. Využívány jsou proto také prostory vedlejšího domu, Petrova 2. Poté, co biskupství rekonstruovalo Zahrady pod Petrovem, využívá muzeum také těchto prostor. Edukace je v muzeu zajišťována všemi pracovníky, kteří se také střídají v provázení a v lektorování. Pokud se podíváme na vzdělávání v Diecézním muzeu, můžeme si všimnout, že stále velkou část věnuje tématům s ryze křesťanskou tematikou. Vnímá ovšem můžeme také rozšíření směrem k tématice mezináboženského dialogu či dějinám umění. Diecézní muzeum pracuje, co se týče edukace jako takové, především se školními skupinami, respektive s dětmi školního věku. Programy, které muzeum nabízí školám, mají vztah především k vzdělávacím oborům RVP ZV *Výtvarná výchova a Dějepis*. Z průřezových témat můžeme zmínit *Výchovu k myšlení v evropských a globálních souvislostech a Multikulturní výchovu*. Další skupinou, které se muzeum věnuje, jsou rodiče s dětmi, kterým je určen klubík pro předškolní děti, případně výtvarné dílny. Nabídka aktivit Diecézního muzea je průběžně obměňována a doplňována v souladu s aktuální poptávkou a vývojem trendů v muzejní edukaci. V předchozích letech tak přibýly dva muzejní kufříky, začala být využívána badatelská metoda a muzeum začalo pořádat příměstské tábory, či osvěžilo svou nabídku o klubíky pro předškolní děti. Z výše zmíněného je vidět, že muzeum se snaží využívat moderní prostředky a formy edukace s ohledem na dynamicky se vyvíjející obor muzejní pedagogiky.

Madona z Veverí v edukaci Diecézního muzea

Exponátem, který přitahuje nejvíce návštěvníků, je bezesporu deskový obraz Madony z Veverí, který patří mezi nejvýznamnější památky evropské gotické malby 14. století a je od 1. 1. 2016 národní kulturní památkou.¹⁰⁹ Jako takový má v expozici své nezastupitelné místo a je umístěn ve speciální vitríně se stabilním klimatem a vysokým stupněm ochrany.

Madona z Veverí pochází zřejmě z dílny Mistra vyšebrodského oltáře, pravděpodobně je ovšem starší než oltář ve Vyšším Brodě. Obraz byl pro veřejnost znovu „objeven“ teprve ve 20. letech minulého století, kdy si jej všimnul profesor umění Evžen (Eugen) Dostál. Po restaurování v Praze již zůstal ve Státní sbírce starého umění. Tato sbírka byla po roce 1948 převedena pod Národní galerii Praha, kde byl obraz až do roku 2016. V rámci majetkového vyrovnání s církvemi byl následně vrácen do vlastnictví farnosti Veverská Bítýška a nyní je součástí stálé expozice v Diecézním muzeu.¹¹⁰ Nejvyšší soud rozhodl o navrácení obrazu do rukou církve, konkrétně farnosti Veverská Bítýška, na základě faktu, že obraz byl formálně vyvlastněn teprve v roce 1958 vyhláškou, která deklarovala, že vše, co se reálně nachází v držení státu, přechází do jeho vlastnictví.¹¹¹ Tím se dílo dostalo pod zákon o církevních restitucích, který má napravovat nepravý způsobené komunistickým režimem mezi lety 1948–1989. Národní galerie měla za to, že obraz byl majetkem státu již

před únorovým převratem.¹¹² U soudu byly také předloženy důkazy, že stát respektoval vlastnictví obrazu církví až do zmíněného roku 1958.¹¹³ Kromě zmíněné argumentace vyvlastněním obrazu zaznívaly během pře Národní galerie s Biskupstvím brněnským obavy, zda bude Biskupství brněnské schopné poskytnout dostatečné zabezpečení, a to nejen před případnou krádeží, ale také zda bude gotický obraz v bezpečí z hlediska klimatu, světla, apod. Pozoruhodná je také optika, která proti sobě v tomto sporu postavila historické umělecké dílo a náboženský obraz.¹¹⁴

Obraz byl instalován do již existující expozice *Vita Christi*, kde mu bylo vyhrazeno místo v první místnosti věnované narození Krista. Díky soudu získal obraz značnou publicitu, která se následně promítla také do návštěvnosti muzea.

Myšlenka na vznik muzejního kufříku¹¹⁵ navázaného na Madonu z Veverí se zrodila již v roce 2019, kdy autorka začala pracovat v Diecézním muzeu. V průběhu roku 2021 vznikl koncept edukačního programu a také samotný kufřík, mj. díky dotaci z města Brna na nákup předmětů v něm uložených. První polovina roku 2022 byla věnována podrobné přípravě progra-

¹¹² Madona z Veverí patří církvi, rozhodl znovu soud. In *Pražský deník* [online]. [cit. 2022-11-03]. Dostupný z [www: <https://prazsky.denik.cz/zlociny-a-soudy/madona-z-veveri-patri-cirkvi-rozhodl-znovu-soud-20170324.html>](https://prazsky.denik.cz/zlociny-a-soudy/madona-z-veveri-patri-cirkvi-rozhodl-znovu-soud-20170324.html).

¹¹³ Nejvyšší soud zveřejnil rozhodnutí v restitučním sporu o obraz Madony z Veverí. In *Nejvyšší soud* [online]. [cit. 2022-11-03]. Dostupný z [www: <https://www.nsoud.cz/Judikatura/ns_web.nsf/0/CC1A2253B6DFCF2EC125808900283964?openDocument>](https://www.nsoud.cz/Judikatura/ns_web.nsf/0/CC1A2253B6DFCF2EC125808900283964?openDocument).

¹¹⁴ Viz BARTLOVÁ, Milena. Případ restituce Madony z Veverí: Komentáře. In *Artalk.cz* [online]. [cit. 2022-11-03]. Dostupný z [www: <https://artalk.cz/2016/02/22/pripad-restituce-madony-z-veveri/>](https://artalk.cz/2016/02/22/pripad-restituce-madony-z-veveri/).

¹¹⁵ Více o muzejním kufříku v JÍLKOVÁ, Eliška. *Edukace v církevních muzeích. Muzejní kufřík k Madoně z Veverí v Diecézním muzeu Brno* [online]. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav archeologie a muzeologie, 2023, s. 45 [cit. 2023-03-18]. Dostupný z [www: <https://is.muni.cz/th/tcza6/>](https://is.muni.cz/th/tcza6/). Diplomová práce.

¹⁰⁹ Obraz Madona z Veverí. In *Památkový katalog* [online]. [cit. 2022-10-13]. Dostupný z [www: <https://pamatkovykatalog.cz/obraz-madona-z-veveri-1894889>](https://pamatkovykatalog.cz/obraz-madona-z-veveri-1894889).

¹¹⁰ Biskupství brněnské. *Madona z Veverí: Gotický deskový obraz*. Brno: Biskupství brněnské, 2016.

¹¹¹ BARTLOVÁ, Milena. Případ restituce Madony z Veverí: Komentáře. In *Artalk.cz* [online]. [cit. 2022-11-03]. Dostupný z [www: <https://artalk.cz/2016/02/22/pripad-restituce-madony-z-veveri/>](https://artalk.cz/2016/02/22/pripad-restituce-madony-z-veveri/).

mu a následnému testování. Letní měsíce roku 2022 pak probíhala evaluace a autoevaluace programu a také následné úpravy.

Cílovou skupinou programu jsou žáci 7.–9. tříd základních škol a program je možné, s lehkými modifikacemi, doporučit také studentům středních škol a gymnázií. Cílová skupina byla zvolena vzhledem k záměru využít při programu badatelskou výuku, zároveň ve stejné době vznikala také další kufřík, určený dětem na 1. stupni základních škol. Cílem programu a kufříku, který je navázán na postavu Eugena (též Evžena) Dostála, je především orientace žáků v historickém, náboženském a výtvarném kontextu obrazu Madony z Veveří, následně interpretace a kreativní ztvárnění a prezentace ostatním skupinám.

Žáci se v rámci programu dělí do čtyř skupin, čímž kopírují strukturu muzejního kufříku, ve kterém se nacházejí 4 oddělené vaky. Jedna z těchto skupin (skupina výtvarná) se věnuje historii, a to konkrétně době vzniku obrazu (tj. období kolem roku 1350), druhá skupina, badatelská, se zaměřuje na současnost, dobu, kdy byl obraz převezen z Národní galerie do Diecézního muzea a další dvě skupiny pomyslně propojují minulost se současností. Skupina dramatická tak, že vytváří živé obrazy jednotlivých zlomových událostí odkazujících na obraz, a skupina kontextová k nim získává a předává informace. Na závěr programu si skupiny navzájem prezentují své poznatky z rozličných oblastí i časových období a vytváří tak komplexní obraz pouti obrazu. A to jak v prostoru, tak především v čase.

Vznik kufříku byl mj. financován skrze dotaci udělenou statutárním městem Brnem na rok 2021 pro aktivity pro mládež. Kufřík vznikl v rámci projektu *Pořizování pomůcek*

*pro Diecézní muzeum a jeho volnočasové aktivity.*¹¹⁶

Jak bylo již řečeno výše, Diecézní muzeum v Brně se řadí mezi malá muzea, nemá tedy takové finanční ani personální možnosti k nastolování trendů jako některá velká zahraniční muzea. Přesto se snaží trendy následovat, a to především propojováním umění a duchovních hodnot, případně vnímáním exponátů jako svědků dějin. Všimnout si toho můžeme například u stálé expozice *Vita Christi*, kde k návštěvníkovi promlouvají exponáty, často ponechané úmyslně v nezrekonstruovaném stavu, aby přiblížily syrovost některých scén z Kristova života. Kromě nich ale v expozici nalezneme zcela moderní prvky (například stůl v místnosti věnované poslední večeři), které návštěvníkovi ukazují, že jakkoliv je doba Ježíše Krista či autorů vystavených děl vzdálená, také současný návštěvník může přijmout pozvání a stát se součástí tohoto příběhu. Církevní muzea obecně by si pak měla být vědoma především právě této úlohy; tedy nenásilně zvat návštěvníky k participaci na duchovnu, které prezentují a které nemusí být vyhrazeno jen úzkému kruhu věřících, ale může být přístupné také širšímu publiku.

Závěr

Předkládaná studie přináší vzhled do problematiky sakrálních předmětů v muzeích a především si klade otázku, co je onou přidanou hodnotou, která je vlastní sakrálním předmětům, a jak s ní pracovat, aby zůstala zachována také při prezentaci v muzeu. Mnozí badatelé se domnívají, že muzeum potlačuje

či dokonce ničí předchozí identity, vlastní danému předmětu. Přestože vstupem do muzejní sbírky získává identitu novou, ztrácí předmět svůj původní obsah a sakrální přesah. Studie předkládá a analyzuje některé teorie, proč k těmto jevům dochází, a přináší také možná východiska, jak s předměty pracovat v rámci muzea, aby sakrální kontext zůstal co nejvíce zachován. Jedním z řešení, která nabízí Ronald L. Grimes, je kontemplace. Kontemplaci definuje jako zážitek smyslu a přijetí vnímaného, bez jakékoliv spirituální nadřazenosti, pouze s vědomím, že to, co nahlížíme v muzeu, je do jisté míry také v našem srdci. Ačkoliv jsme zvyklí se s termínem kontemplace setkávat především v kontextu náboženství, muzeum – a to nejen sakrální – může být místem, kde právě díky kontemplaci („nazírání“) dochází k propojení návštěvníka a exponátu. Cestou nazírání se rozhodlo vydat například muzeum Kolumba v Kolíně nad Rýnem. Podobné ladění se ale týká většího množství muzeí, a to především v Rakousku a Německu, kde sama muzea deklarují spíše snahu pokládat otázky a odpovědi nechávat nevyřešené. Také Diecézní muzeum v Brně zve ve své stálé expozici *Vita Christi* návštěvníky ke kontemplaci. A to nejen svým nejvýznamnějším exponátem, Madonou z Veveří, jejíž pohled jakoby lákal přichozícího k participaci, ale také svým spoře osvětleným interiérem, popiskami pouze ve tvaru latinských citátů a mnohdy až syrově obnaženými exponáty, na kterých se podepsal zub času. Co si z toho do svého nitra uloží návštěvník, je pouze na něm samotném.

SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ A LITERATURY:

MOTYČKA, Martin. *Rozhovor o organizačním uspořádání Diecézního muzea*. Brno, 27. 10. 2022. Rozhovor s ředitelem muzea vedla Eliška Jílková.

¹¹⁶ Podrobný popis kufříku i edukačního programu, včetně průběhu testování, evaluace i rozpočtu, naleznete v diplomové práci, ze které tento text vychází: JÍLKOVÁ, Eliška. *Edukace v církevních muzeích. Muzejní kufřík k Madoně z Veveří v Diecézním muzeu Brno* [online]. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav archeologie a muzeologie, 2023, s. 45 [cit. 2023-03-18]. Dostupný z [www: <https://is.muni.cz/th/tcza6/>](https://is.muni.cz/th/tcza6/). Diplomová práce.

- Adoratio – Der schwarze König an der Krippe. In *Diözesanmuseum Rottenburg* [online]. [cit. 2022-10-30]. Dostupný z [www: <https://dioezesanmuseum-rottenburg.de/ausstellung/adoratio/>](https://dioezesanmuseum-rottenburg.de/ausstellung/adoratio/).
- Arcidiecézní muzeum Olomouc. In *Muzeum umění Olomouc* [online]. [cit. 2022-10-28]. Dostupný z [www: <https://www.muoz.cz/arcidiecezni-muzeum-olomouc/>](https://www.muoz.cz/arcidiecezni-muzeum-olomouc/).
- Ausstellung Dialog der Welten. *Diözesanmuseum Rottenburg* [online]. [cit. 2022-10-30]. Dostupný z [www: <https://dioezesanmuseum-rottenburg.de/ausstellung/dialog-der-welten/>](https://dioezesanmuseum-rottenburg.de/ausstellung/dialog-der-welten/).
- BARBATO, Melanie. Interreligious Art in Light of Hindu and Buddhist Thought. *CrossCurrents* [online]. 2018, roč. 68, č. 3, s. 336–351 [cit. 2021-03-11]. Dostupný z [www: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/cros.12316>](https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/cros.12316).
- BARTLOVÁ, Milena. Případ restituce Madony z Veveří: Komentáře. In *Artalk.cz* [online]. [cit. 2022-11-03]. Dostupný z [www: <https://artalk.cz/2016/02/22/pripad-restituce-madony-z-veveri/>](https://artalk.cz/2016/02/22/pripad-restituce-madony-z-veveri/).
- Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona. Český ekumenický překlad*. 3. přeprac. vyd. Praha: Česká biblická společnost, 1993. 1290 s.
- Biskupství brněnské. *Madona z Veveří: Gotický deskový obraz*. Brno: Biskupství brněnské, 2016.
- Biskupství brněnské. *Katalog Vita Christi – Život Kristův*. Brno: Biskupství brněnské, 2006.
- Biskupství brněnské. *Organizační řád kurie* [online]. Brno: Biskupství brněnské, 2019 [cit. 2022-10-29]. Dostupný z [www: <https://www.biskupstvi.cz/storage/dokumenty/organizacni-rad-kurie-2019.pdf>](https://www.biskupstvi.cz/storage/dokumenty/organizacni-rad-kurie-2019.pdf).
- Biskupství brněnské. *Zřizovací listina Diecézního muzea*. Brno: Biskupství brněnské, 1993.
- Biskupství brněnské. *Zřizovací listina Diecézního muzea*. Brno: Biskupství brněnské, 2007.
- Biskupství plzeňské. *Výroční zpráva 2012* [online]. [cit. 2022-10-03]. Dostupný z [www: <https://biskupstviplzen.blob.core.windows.net/cms/ContentItems/2573_02573/bp-vz-2012-vnitrek.pdf>](https://biskupstviplzen.blob.core.windows.net/cms/ContentItems/2573_02573/bp-vz-2012-vnitrek.pdf).
- CARLO-STELLA, Cristina. Religious heritage as a meeting point for dialogue. In *Conservation of Living Religious Heritage: Papers from the ICCRoM 2003 forum on Living conserving the sacred* [online]. Italy: ICCRoM, 2005, s. 108 [cit. 2022-10-03]. Dostupný z [www: <https://www.iccrom.org/publication/conservation-living-religious-heritage>](https://www.iccrom.org/publication/conservation-living-religious-heritage). ISBN 92-9077-189-5.
- Cyfrowe zbiory Najstarszego Skarbcza Katedralnego w Polsce (Muzeum Archidiecezji Gnieźnieńskiej). In *Muzeum Archidiecezji Gnieźnieńskiej* [online]. [cit. 2022-10-28]. Dostupný z [www: <https://cyfrowezbiory.wzgorzelecha.pl/?_ga=2.148793461.398433819.1666964222-1892590235.1666798306>](https://cyfrowezbiory.wzgorzelecha.pl/?_ga=2.148793461.398433819.1666964222-1892590235.1666798306).
- Diecézne múzeum. In *Nitra.eu* [online]. [cit. 2022-10-30]. Dostupný z [www: <https://www.nitra.eu/8603/diecezne-muzeum>](https://www.nitra.eu/8603/diecezne-muzeum).
- Diecézní muzeum v Litoměřicích. In *Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích* [online]. [cit. 2022-10-03]. Dostupný z [www: <https://galerie-ltm.cz/profile/dieceze/>](https://galerie-ltm.cz/profile/dieceze/).
- Dzeje. In *Muzeum Diecezjalne w Siedlcach* [online]. [cit. 2022-10-28]. Dostupný z [www: <https://muzeum.siedlce.pl/dzeje/>](https://muzeum.siedlce.pl/dzeje/).
- Edukacja. In *Muzeum Archidiecezjalne w Katowicach* [online]. [cit. 2022-10-28]. Dostupný z [www: <https://muzeum.katowicka.pl/edukacja/>](https://muzeum.katowicka.pl/edukacja/).
- Ekspozycja stała w Domu Długosza. In *Muzeum Diecezjalne w Sandomierzu* [online]. [cit. 2022-10-28]. Dostupný z [www: <https://www.domdlugosza.sandomierz.org/dom-dlugosza---ekspozycja-stala->](https://www.domdlugosza.sandomierz.org/dom-dlugosza---ekspozycja-stala-).
- FLUCHT 2.0: AN ODYSSEY TO PEACE. In *Dommuseum Mainz* [online]. [cit. 2022-10-30]. Dostupný z [www: <https://www.dommuseum-mainz.de/ausstellungen/vergangene-ausstellungen/flucht-2-0-an-odyssey-to-peace->](https://www.dommuseum-mainz.de/ausstellungen/vergangene-ausstellungen/flucht-2-0-an-odyssey-to-peace-).
- GALIZZI KROEGEL, Alessandra. “The Museum of Contemplation” or Kolumba. The Art Museum of the Archbishopric of Cologne. In *Religion and Museums: Immaterial and Material Heritage*. Torino: Umberto Allemandi & C., 2013, s. 82–84. Geschichte. In *Dommuseum Wien* [online]. [cit. 2022-10-30]. Dostupný z [www: <https://dommuseum.at/geschichte/>](https://dommuseum.at/geschichte/).
- GRIMES, Ronald L. Sacred objects in museum spaces. *Studies in Religion* [online]. 1992, roč. 21, č. 4, s. 419–430 [cit. 2022-10-08]. Dostupný z [www: <https://www.academia.edu/50079257/Sacred_objects_in_museum_spaces->](http://www.academia.edu/50079257/Sacred_objects_in_museum_spaces-).
- HAPGOOD, Susanna a Jeff KUPPERMAN. A Framework for Museums’ Role in Moral Education. In *Annual Meeting of the American Educational Research Association* [online]. San Diego, 1998. 12 s. [cit. 2022-11-09]. Dostupný z [www: <https://www.academia.edu/81773998/A_Framework_for_Museums_Role_in_Moral_Education->](https://www.academia.edu/81773998/A_Framework_for_Museums_Role_in_Moral_Education-).
- Historia. In *Muzeum Diecezjalne w Sandomierzu* [online]. [cit. 2022-10-28]. Dostupný z [www: <https://www.domdlugosza.sandomierz.org/dom-dlugosza---historia-muzeum->](https://www.domdlugosza.sandomierz.org/dom-dlugosza---historia-muzeum-).
- Historia muzeum. In *Muzeum Archidiecezji Warszawskiej* [online]. [cit. 2022-10-28]. Dostupný z [www: <https://maw.art.pl/o-muzeum/historia/>](https://maw.art.pl/o-muzeum/historia/).
- ICOFOM Study Series: *Museology and the Sacred* [online]. 2019, roč. 47, č. 1-2 [cit. 2021-03-15]. Dostupný z [www: <https://doi.org/10.4000/iss.1917>](https://doi.org/10.4000/iss.1917). ISBN 978-92-9012-467-2. ISSN 2306-4161.
- Ikonoklasmus. In *Religionistická encyklopedie* [online]. [cit. 2022-09-25]. Dostupný z [www: <https://rg-encyklopedie.soc.cas.cz/index.php/ikonoklasmus_\(JKI-K\)->](https://rg-encyklopedie.soc.cas.cz/index.php/ikonoklasmus_(JKI-K-)).
- Informacje dla zwiedzających. In *Muzeum Misyjno-Etnograficzne* [online]. [cit. 2022-10-28]. Dostupný z [www: <https://www.muzeumpieniezno.pl/cennik-godziny-otwarcia->](https://www.muzeumpieniezno.pl/cennik-godziny-otwarcia-).
- Islam in Europa. 1000–1250. In *Dommuseum Heildesheim* [online]. [cit. 2022-10-30]. Dostupný z [www: <https://www.dommuseum-hildesheim.de/de/content/islam-europa-1000-1250->](https://www.dommuseum-hildesheim.de/de/content/islam-europa-1000-1250-).
- JÍLKOVÁ, Eliška. *Edukace v církevních muzeích. Muzejní kufřík k Madoně z Veveří v Diecézním muzeu Brno* [online]. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav archeologie a muzeologie, 2023 [cit. 2023-03-18]. Dostupný z [www: <https://is.muni.cz/th/tcza6/>](https://is.muni.cz/th/tcza6/). Diplomová práce. Vedoucí práce Mgr. Lucie Jagošová, DiS., PhD.
- Lekcje. In *Muzeum Diecezjalne w Siedlcach* [online]. [cit. 2022-10-28]. Dostupný z [www: <https://muzeum.siedlce.pl/lekcje/>](https://muzeum.siedlce.pl/lekcje/).
- Lekcje muzealne. In *Muzeum Archidiecezji Warszawskiej* [online]. [cit. 2022-10-28].

- Dostupný z www: <<https://maw.art.pl/edukacja/lekcje-muzealne/>>.
- Madona z Veveří patří církvi, rozhodl znovu soud. In *Pražský deník* [online]. [cit. 2022-11-03]. Dostupný z www: <<https://prazsky.denik.cz/zlociny-a-soudy/madona-z-veveri-patri-cirkvi-rozhodl-znovu-soud-20170324.html>>.
- MACHULOVÁ, Helena. *Křesťanské hodnoty v etice ctností* [online]. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Teologická fakulta, Katedra filosofie a religionistiky, 2019 [cit. 2023-05-25]. Dostupný z www: <https://theses.cz/id/ujhm2c/machulova_helena_disertacni_prace.pdf>. Disertační práce. Vedoucí práce doc. Dr. phil. Jakub Sirovátko.
- MCCARTHY, Angela. Christian Art for the 21st century. *Pastoral Liturgy* [online]. 2016, roč. 47, č. 1, s. 11–12 [cit. 2022-10-12]. Dostupný z www: <https://www.academia.edu/70772065/Christian_Art_for_the_21st_century>.
- MENNEKES, Friedhelm. Jiný pohled: Umění v kolínském sbírce Kolumba. *Salve: Revue pro teologii, duchovní život a kulturu*, 2011, roč. 21, č. 2, s. 43–54. ISSN 1213-6301.
- MINUCCIANI, Valeria (ed.). *Religion and Museums: Immaterial and Material Heritage*. Torino: Umberto Allemandi & C., 2013. 110 s. ISBN 978-88-422-2249-1.
- Misja muzeum. In *Muzeum Archidiecezjalne Kardynała Karola Wojtyły w Krakowie* [online]. [cit. 2022-10-28]. Dostupný z www: <<https://archimuzeum.pl/misja>>.
- MOTYČKA, Martin. Diecézní muzeum v Brně – první instituce svého druhu v České republice po roce 1989 – exkurz do historie a pohled do budoucnosti. In BĚLAŽEJCZYK, Natanaela Wiesława a Piotr MAJEWSKI (eds.). *Muzea kościelne wobec nowych wyzwań*. Varšava: Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów, 2019. ISBN 978-83-64889-34-9.
- MURSELL, Gordon. Spirituality and Christian Art. In MURRAY, Peter, Linda MURRAY a Tom DEVONSHIRE JONES (eds.). *The Oxford Dictionary of Christian Art and Architecture* [online]. 2. vyd. Oxford: Oxford University Press, 2013, s. 1–5 [cit. 2022-09-25]. Dostupný z www: <https://www.academia.edu/43407953/SPIRITUALITY_AND_CHRISTIAN_ART>.
- Muzea diecezjalne w Polsce. In *Muzeum Diecezjalne w Opolu* [online]. [cit. 2022-10-28]. Dostupný z www: <<http://muzeum.diecezja.opole.pl/index.php/component/content/article/2-uncategorised/59-muzea-diecezjalne-w-polsce>>.
- Na tropie sztuki. In *Muzeum Archidiecezjalne w Poznaniu* [online]. [cit. 2022-10-28]. Dostupný z www: <<http://muzeum.poznan.pl/warsztaty/na-tropie-sztuki/>>.
- Nejvyšší soud zveřejnil rozhodnutí v restitučním sporu o obraz Madony z Veveří. In *Nejvyšší soud* [online]. [cit. 2022-11-03]. Dostupný z www: <https://zwww.nsoud.cz/Judikatura/ns_web.nsf/0/CC1A2253B6DFCF2EC125808900283964?openDocument>.
- O nas. In *Muzeum Przemyska* [online]. [cit. 2022-10-28]. Dostupný z www: <<https://muzeum.przemyska.pl/o-nas/>>.
- O muzeum. In *Muzeum Diecezjalne w Tarnowie* [online]. [cit. 2022-10-28]. Dostupný z www: <<https://muzeum.diecezja.tarnow.pl/muzeum/>>.
- Obraz Madona z Veveří. In *Památkový katalog* [online]. [cit. 2022-10-13]. Dostupný z www: <<https://pamatkovykatalog.cz/obraz-madona-z-veveri-1894889>>.
- Oferta edukacyjna. In *Muzeum Diecezjalne w Łomży* [online]. [cit. 2022-10-28]. Dostupný z www: <<http://muzeumdieczjalne.lomza.pl/oferta/oferta-edukacyjna.html>>.
- POLAJNAR FRELIH, Nataša. The Slovene Museum of Christianity. In *Religion and Museums: Immaterial and Material Heritage*. Torino: Umberto Allemandi & C., 2013, s. 100–103.
- Profesní etický kodex ICOM pro muzea* [online]. Paříž: ICOM, 2006 [cit. 2022-09-29]. Dostupný z www: <https://www.upm.cz/content/fck/files/ticky_kodex_ICOM.pdf>. ISBN 92-9012-260-9.
- Rückblick. In *Diözesanmuseum Bamberg* [online]. [cit. 2022-10-30]. Dostupný z www: <<https://dioezesanmuseum-bamberg.de/ausstellungen/sonderausstellungen/rueckblick/>>.
- Salve: Revue pro teologii, duchovní život a kulturu*, 2007, roč. 17, č. 1. ISSN 1213-6301.
- SLIWKA, Jennifer. Exhibiting Christian Art. In APOSTOLOS-CAPPADONA, Diane (ed.). *Macmillan Interdisciplinary handbooks*. Sv. 2: Material Region [online]. New York: Macmillan Reference USA, 2016, s. 321–341 [cit. 2022-11-07]. Dostupný z www: <https://www.academia.edu/43490264/Exhibiting_Christian_Art>.
- SOUKAL, Jakub. *Muzea církevního umění v České republice s důrazem na královéhradeckou diecézi: Návrh koncepce expozice na Hoře Matky Boží v Králíkách*. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav hudební vědy, 2021. Magisterská diplomová práce. Vedoucí práce PhDr. Aleš Filip, Ph.D.
- STOVEL, Herb, Nicolas STANLEY-PRICE a Robert KILLICK (eds.). *Conservation of Living Religious Heritage: Papers from the ICCRoM 2003 forum on Living Religious Heritage: conserving the sacred*. Rome: ICCROM, 2005. ISBN 92-9077-189-5.
- Sztuka współczesna w zbiorach muzeum archidiecezjalnego. In *Muzeum Archidiecezjalne w Katowicach* [online]. [cit. 2022-10-28]. Dostupný z www: <<https://muzeum.katowicka.pl/wystawy-czasowe/sztuka-wspolczesna-w-zbiorach-muzeum-archidiecezjalnego/>>.
- TAUSCHKE, Nadja. Auferstehen aus der Schuttwüste. *Süddeutsche Zeitung* [online]. 9. 11. 2018 [cit. 2022-10-04]. Dostupný z www: <<https://www.sueddeutsche.de/muenchen/freising/dioezesanmuseum-auferstehen-aus-der-schuttwueste-1.4204478>>.
- The Pastoral Function of Ecclesiastical Museums* [online]. Vatican City: The Pontifical Commission for the Cultural Heritage of the Church, 2001 [cit. 2022-11-09]. Dostupný z www: <http://www.vatican.va/roman_curia/pontifical_commissions/pcchc/documents/rc_com_pcchc_20010815_funzio_nemusei_en.html>.
- Über das Museum. In *Diözesanmuseum Freising* [online]. [cit. 2022-10-04]. Dostupný z www: <<https://www.dimu-freising.de/museum/ueber-das-museum>>.
- WANGEFELT STRÖM, Helena. How do Museums Affect Sacredness? Three Suggested Models. In *ICOFOM Study Series: Museology and the Sacred* [online]. 2019, roč. 47, č. 1-2, s. 191–

- 205 [cit. 2022-09-21]. Dostupný z www: <doi:10.4000/iss.1917>. ISSN 2309-1290.
- Warsztaty plastyczne. In *Muzeum Archidiecezjalne w Poznaniu* [online]. [cit. 2022-10-28]. Dostupný z www: <http://muzeum.poznan.pl/warsztaty/zajecia-plastyczne/>.
- Wirtualne muzeum. In *Muzeum Archidiecezjalne w Katowicach* [online]. [cit. 2022-10-28]. Dostupný z www: <https://muzeum.katowicka.pl/wirtualne-muzeum/?kategoria=sztuka-historyczna>.
- WORTH, Sarah E. The Ethics of Exhibitions: On the Presentation of Religious Art. *The Journal of Aesthetics and Art Criticism* [online]. 2004, roč. 62, č. 3, s. 277–284. [cit. 2021-03-11]. Dostupný z www: <http://www.jstor.org/stable/1559092>.
- Wystawy wirtualne. In *Muzeum Archidiecezji Warszawskiej* [online]. [cit. 2022-10-28]. Dostupný z www: <https://maw.art.pl/wystawy/wystawy-wirtualne/>.
- Wystawa Zamyslenie i prawda. In *Muzeum Diecezjalne w Opolu* [online]. [cit. 2022-10-28]. Dostupný z www: <http://muzeum.diecezja.opole.pl/index.php/galeria/category/28-wystwa-zamyslenie-i-prawda>.
- “Decolonising Museology” Series. In *ICOFOM: ICOM International Committee for Museology* [online]. [cit. 2022-10-09]. Dostupný z www: <https://icofom.mini.icom.museum/publications/decolonising-museology-series/>.

ELIŠKA JÍLKOVÁ

Diecézní muzeum Brno,
Česká republika

501064@mail.muni.cz

Vystudovala bakalářské obory Učitelství pro mateřské školy na Univerzitě Palackého v Olomouci a Archivnictví-historie na Univerzitě Hradec Králové. Poté, co mezi lety 2018–2019 pracovala v edukačním oddělení

Památníku Lidice, se rozhodla prohloubit své znalosti na magisterském oboru Muzeologie na Masarykově univerzitě v Brně. V letech 2019–2021 pracovala v Diecézním muzeu Brno, kde se soustředila především na oblast vzdělávání. V současné době je na rodičovské dovolené.

She graduated with a Bachelor's degree in Kindergarten Teaching at the Palacký University in Olomouc

and Archiving-History at the University of Hradec Králové. After having worked in the education department of the Lidice Memorial in 2018–2019, she decided to deepen her knowledge in the Master's degree of the field of Museology at the Masaryk University in Brno. In 2019–2021, she worked at the Brno Diocesan Museum, where she primarily focused on the field of education. She is currently on parental leave.

This work can be used in accordance with the Creative Commons BY-SA 4.0 International license terms and conditions (<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/legalcode>). This does not apply to works or elements (such as images or photographs) that are used in the work under a contractual license or exception or limitation to relevant rights.